

UNIVERZITA KARLOVA VA PRAZE

Fakulta humanitních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Ženy imigrantky v raně novověké Americe

Vypracovala: Zuzana Fritschová

Vedoucí práce: doc. Lucie Doležalová, Ph.D., M.A.

Praha 2014

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 14. 5. 2014

Zuzana Fritschová

Obsah

Úvod	2
1. První Evropanky na území Severní Ameriky – „Ztracená kolonie“	3
2. Kolonie v zátocě Chesapeake	4
3. Puritánky v Nové Anglii.....	7
3.1 Anne Hutchinsonová	11
3.2 Mary Rowlandsonová.....	13
3.3 Anne Bradstreetová.....	17
4. Kvakerky v Novém světě.....	25
4.1 Mary Dyerová	26
4.2 Pensylvánie a „svatý experiment“	30
5. Zhodnocení použitých zdrojů	32
Závěr	34
Použitá literatura.....	36

Úvod

Ve své bakalářské práci se věnuji ženám na území britských kolonií v počátcích kolonizace, tedy na konci 16. a především v 17. století. Zabývám se tím, v jakém byly takové ženy postavení, jaké byly jejich důvody pro emigraci, zda se k ní rozhodly samy nebo cestovaly s celou rodinou. Dále jaké bylo jejich postavení v Novém světě a jeho jednotlivých koloniích, jak vypadal jejich každodenní život a v čem se lišil nebo naopak shodoval s jejich životem v Evropě. Zvláště se věnuji postavení puritánek v Nové Anglii, které srovnávám s postavením kvakerek v Pensylvánii. V té době žilo i několik žen, které se svými činy či svými literárními díly zapsaly do dějin severoamerického kontinentu; několik kapitol mé práce se zabývá jejich životy a tím, co znamenaly pro budoucí generace.

Čerpala jsem jak ze sekundární, tak z primární literatury. Na toto téma není mnoho knih, které by se cíleně zabývaly ženami, takže jsem převážně vyhledávala pro mě relevantní informace z obecněji zaměřených zdrojů. O ženách obecně není takových informací k dispozici mnoho a získávala jsem je ze sekundárních pramenů. Naopak o několika konkrétních významných ženách toho již bylo napsáno hodně a měla jsem k dispozici i několik primárních pramenů. Na tyto ženy jsem se proto zaměřila zvlášť a použila jsem i metodu textové analýzy u textů, které samy napsaly.

Poslední kapitolu věnuji reflexi použité literatury, tedy tomu, jaké zdroje jsou k tomuto tématu k dispozici, na kolik jsou ovlivněné dobou, v ní vznikly a jak se v nich promítá perspektiva autora.

K tomuto tématu jsem se dostala prostřednictvím knihy *Women on the Margins* od Natalie Zemon Davisové, kterou jsem překládala pro nakladatelství Argo, a v níž autorka vypráví o dvou neobyčejných ženách ze sedmnáctého století, které strávily část života v koloniích v Novém světě, jedna v Surinamu a druhá v Québecu. Nakonec jsem se k nim ve své práci vůbec nedostala, protože téma, které jsem si zvolila je nesmírně široké a rozhodla jsem se ho zúžit na oblast britských kolonií, tedy přibližně území budoucích Spojených států. Je to velmi zajímavé téma, kterým se v České republice zatím nikdo nezabýval, a proto je má práce jeho prvním systematictější zpracováním v českém jazyce.

Citační úzus jsem převzala ze sociologického časopisu. Přímé citace, které pocházejí téměř výhradně z anglické literatury, uvádím pouze v českém překladu (pokud není uvedeno jinak, jedná se o můj překlad). Pouze u poezie Anne Bradstreetové uvádím originální anglické znění, které je doplněno mým volným překladem.

1. První Evropanky na území Severní Ameriky – „Ztracená kolonie“

Už ve druhé polovině 16. století se na anglickém dvoře hodně mluvilo o možnostech založení osady v Severní Americe, která by byla střediskem obchodu s indiány a zároveň pirátskou základnou, jež by se hodila anglickým bukanýrům, přepadávajícím se svolením královny Alžběty španělské loď, naložené zlatem a stříbrem z Jižní a Střední Ameriky. Prvního velkého osidlovacího podniku se účastnili pouze muži. Cílem této výpravy, konané v roce 1585, byl ostrov Roanoke na území dnešní Karolíny. I přes tamní poměrně dobré podmínky a absenci nemocí se kolonisté následující rok vrátili zpátky do Anglie, protože nebyli schopní se tam sami uživit. (Raková 1998: kap. 1.)

Brzy na to, v létě roku 1587, podnikl John White první anglickou zámořskou výpravu na principu rodinného osidlování, jíž se účastnilo přibližně 150 osob. Takto se na území Severní Ameriky dostaly první Evropanky. Byly to především vdané ženy, které cestovaly s celou svou rodinou, ale nacházelo se mezi nimi i několik svobodných žen. Všechny počítaly s tím, že Anglii opouštějí navždy a začnou v zámoří nový život, což byla zřejmě jejich hlavní motivace. Podle smlouvy měl totiž každý osadník bez ohledu na pohlaví dostat štědrý přiděl půdy: „neméně než 500 akrů půdy na osobu, tj. desetinásobek výměry obvyklé v britské Americe 17. století“ (Raková 1998: 49). Výprava původně směřovala k zátocě Chesapeake, nakonec se ale osadníci vylodili na Roanoke, kde našli a obnovili opuštěnou osadu, která tam zůstala po prvních kolonistech. Navázali také styky s místními indiány. O něco později musel White, guvernér odpovědný za celou kolonii, odjet pro zásoby do Anglie, což byl tehdy běžný postup, neboť začínající kolonie by se sama nedokázala uživit. Zanechal na ostrově 117 mužů, žen a dětí. Následujícího roku se ovšem nemohl vrátit, jak slíbil. Podařilo se mu to až v roce 1590, kdy našel již jen opuštěnou osadu. Kolonisté se zřejmě uchýlili ke spřáteleným indiánům, ale nikdy se je nepodařilo vypátrat, nebyla po nich nalezena jediná stopa. Vznikla tak legenda o „ztracené kolonii“, kolem níž vedou historikové mnohé dohady. (Powell 2011.)

2. Kolonie v zátocce Chesapeake

Na další osidlovací pokusy si Anglie musela počkat ještě téměř dvacet let, protože teprve tehdy se vytvořily správné podmínky: bylo nutné zajistit bezpečnost námořních cest a tedy uzavřít mír se Španělskem; a potřeba nové půdy musela vzrůst natolik, že pro ni lidé byli ochotni riskovat nebezpečnou cestu přes oceán a život na úplně novém a neznámém místě (Raková 1998). Obojí se splnilo až koncem prvního desetiletí 17. století a nové plány na založení trvalých osad v Novém světě se tentokrát soustředily k zátocce Chesapeake na území, které se již tehdy nazývalo Virginie (Heideking 2012). První úspěšné výpravy k jejím břehům se pravděpodobně účastnili pouze muži - zástupci všech důležitých řemesel. V seznamu osadníků druhé výpravy, konané na jaře roku 1608, byly uvedeny dvě ženy – urozená dáma a její služebná (Kamensky 1999: 53). O rok později byla uspořádána velká rodinná osidlovací výprava, čítající přes šest set osadníků, z nichž mnozí s sebou měli své ženy a děti (Raková 1998: 74).

Život prvních přistěhovalců nebyl vhodný pro slabé ženské povahy. Vyžadoval odvalu a dobrodružnou duši, a také tělesnou odolnost. První osadníci byli decimováni hladem a nemocemi, jejich obživa závisela na vrtkavé pomoci indiánských sousedů a jejich budoucnost byla nejistá (Raková 1998). Pokud ovšem Anglie plánovala vybudovat v Severní Americe trvalé a soběstačné osídlení, bylo nutné, aby kolonisté zakládali rodiny, čímž by se pevněji usadili na nové půdě a alespoň částečně by své počty doplňovali vlastními silami. Proto bylo cílem snížit katastrofální nedostatek žen, který trval přinejmenším prvních deset let existence virginské kolonie. Zasadil se o to například Edwin Sandys, pokladník Virginské společnosti, který se snažil nalákat svobodné Angličanky, aby na náklady virginských osadníků, postrádajících manželky, odcestovaly za oceán a provdaly se tam. Díky Sandysově kampani odjelo do Virginie v letech 1619, 1621 a 1622 celkem sto padesát žen, převážně mladých, chudých a osamělých, a všechny se tam v krátké době provdaly. (Kamensky 1999: 53.)

Motivace prvních žen pro odchod do Ameriky byly různé a mnohé z nich se zřejmě nikdy nedozvíme. Je ovšem jisté, že v tomto odvážném kroku spatřovaly možnost začít nový život. Většina žen přijížděla do Ameriky jako manželky a matky, s celou svou rodinou. Do jižních kolonií ovšem směřovaly především ženy svobodné, které doufaly, že se jim tam podaří dobře se vdát, což nebyl žádný problém vzhledem k obrovskému nadbytku mužů. Kromě těch, které se zúčastnily Sandysova „projektu“ si však všechny ostatní svobodné ženy toužící po životě za oceánem musely cestu hradit samy, a proto se mnohé z nich zařadily mezi obrovské množství nádeníků, jimž hradili cestu jiní, pro které pak museli několik let (obvykle čtyři až sedm) zdarma pracovat (Opatrný 2003). Potom dostali vlastní příděl půdy. Ženy v postavení takovýchto služebnic na tom byly ovšem obvykle lépe než muži, a to právě kvůli jejich nedostatku. Měly tak slušnou šanci, že se nakonec provdají za svého pána nebo za některého jiného svobodného muže, který je vykoupí. (Godbeer 2002: 124.)

Pro ženy, které se dostaly do kolonií v oblasti zátoky Chesapeake, život však vůbec nebyl jednoduchý. Jako služebné i jako manželky musely tvrdě pracovat. Virgínie, stejně jako o něco mladší kolonie Maryland, se poměrně záhy zaměřila na pěstování tabáku, což znamenalo, že ženy se nevěnovaly pouze domácnosti a výchově dětí, jako tomu bylo v Anglii, ale musely zastat každodenní úmornou mnohahodinovou práci na plantážích, neboť až do rozšíření otroctví na konci 17. století byla každá ruka potřebná. Tato dřina ve spojení s chudobou, nemocemi a nedostatečnou výživou vedla k nesmírně vysoké úmrtnosti – například z oněch sto padesáti žen, které se dostaly do Virgínie prostřednictvím Sandyse, se jich roku 1725 podle odhadů dožila pouhá čtvrtina. Většina žen v první polovině 17. století tedy nepřežila dobu své služby a nikdy se svobody nedočkala. Navíc se nesměly vdávat, dokud si neodpracovaly svou cestu, takže nedostatek manželek pro virginské osadníky zůstával i nadále kritický. (Kamensky 1999: 53-57.)

Vysoká úmrtnost, která samozřejmě pronásledovala i muže, měla za následek vznik zvláštních příbuzenských sítí, jež byly neobvykle široké a propojovaly celé kraje. Vdovy totiž málokdy zůstaly samotné déle než jeden rok. Uzavíraly se druhé a další sňatky, často mezi sousedy. Průměrná virginská rodina zahrnovala nejen dvougenerační jádro rodičů a dětí, ale také široký okruh vlastního i nevlastního příbuzenstva, které se usazovalo často ve vzájemné blízkosti a pomáhalo si (Raková 1998).

Uzavírání manželství bylo problematickou otázkou. Nesezdané svazky byly velmi běžné, protože pohled obyčejných lidí a pohled zákona a církve na uzavírání manželství se lišil. Mnozí považovali neformální manželství uzavřená v soukromí, někdy i úplně beze svědků, za zcela dostačující, přestože Virgínie a Maryland přijaly zákon, který vyžadoval veřejný obřad. Dohled církve a vládních úředníků byl v zemi řídce osídlené roztroušenými farmami velmi slabý a obtížný. (Godbeer 2002: 125-127.)

S tím souvisela i častá sériová monogamie. Z neformálního svazku bylo snadné odejít a vstoupit do jiného. Existovala i bigamie, ale většinou bylo těžké ji dokázat, nebo vůbec odhalit, kvůli vysoké mobilitě a slabému státnímu dohledu. Pokud se například zjistilo, že má žena za mořem manžela, mohla být poslána zpátky. Většinou se na to ale dalo jen těžko přijít, takže odjezd do Ameriky byl nepochybně někdy motivován i přáním utéci od manžela a začít nový život a případně i nový vztah. (Godbeer 2002: 38-43.)

Stejně tak na předmanželský sexuální styk existovaly v jižních koloniích (a nejen tam) odlišné pohledy. Církev se snažila prosadit svou koncepci, podle níž byl jakýkoli předmanželský styk hříchem. Lidový pohled byl poněkud benevolentnější: většina lidí považovala vzájemný příslib sňatku za dostatečný k tomu, aby snoubenci mohli začít žít sexuálním životem. Viditelně těhotné nevěsty proto nebyly žádnou výjimkou. (Godbeer 2002: 128-129.)

Ve třicátých letech byla v oblasti zátoky Chesapeake konečně překonána populační deprese a počet obyvatelstva začal zvolna růst. Stejně tak zvolna narůstalo procento žen, ale výrazná početní převaha mužů přetrvávala v této kolonii po celé sedmnácté století. Virginská ani marylandská společnost totiž pro ženy nepředstavovala příliš vhodné prostředí. Země byla rozdělená na tabákové plantáže, které byly daleko od sebe, neexistovala tam žádná větší města, jež by umožňovala rozvoj vzdělanosti a kultury a pěstovala společenské mravy. Drsné životní podmínky a kulturní zaostalost nebyly pro ženy těmi správnými lákadly. (Raková 1998.)

3. Puritánky v Nové Anglii

Druhým ohniskem rané anglické kolonizace byla Nová Anglie, která se stala náboženským útočištěm protestantů, zejména puritánů, jež chtěli v Novém světě vybudovat ideální biblickou obci. Prvními osadníky zátoky Massachusetts byly cestovatelé na lodi *Mayflower* - bylo mezi nimi několik rodin ortodoxních kalvinistů - kteří po přistání roku 1620 založili osadu Nový Plymouth (Heideking 2012: 22). O něco později vznikla osada Salem a budoucí hlavní obchodní přístav Boston. První velká vlna puritánských přistěhovalců dorazila do Nové Anglie na konci dvacátých let, kdy se situace v Anglii stala pro puritány neúnosnou. Kromě nich sem mířilo i mnoho jiných lidí toužících po lepším životě, ale puritánský duch poměry v Nové Anglii dlouho zcela ovládal. (Opatrný 2003.) Většina osadníků považovala svůj odchod do Ameriky za definitivní, chtěli tam založit nový život a domů se již vrátit neplánovali (Raková 1998: 167).

Pokud jde o ženy, situace v Nové Anglii se výrazně lišila od situace v jižních koloniích, Virginii a Marylandu. Nová Anglie byla od počátku koncipována jako rodinná kolonie a směřovali tam především manželské páry s dětmi, bez prarodičů či jiných příbuzných. V této oblasti bylo podobné klima jako v Anglii, takže osadníky nečekalo náročné a životu nebezpečné období aklimatizace a mohli zde pěstovat podobné plodiny a chovat stejná zvířata jako ve vzdálené domovině. Úmrtnost prvních osadníků nebyla ani zdaleka tak extrémní jako úmrtnost na jihu a naopak plodnost byla od počátku vysoká, takže kolonie brzy mohla doplňovat a rozšiřovat své počty vlastními silami. Přežití kolonie tak velmi brzy přestalo být závislé na příchodu nových přistěhovalců, kterých rychle ubývalo. (Raková 1998: kap. 3)

Společnost v Nové Anglii byla díky rodinnému charakteru a stejným náboženským hodnotám sociálně stabilní. Vyznačovala se vysokou kázní a podřízeností autoritě, kterou představovali tzv. puritánští svatí („členové kongregace, kteří veřejně prokázali dosažení určitého stupně dokonalosti ve víře a byli tudíž pravděpodobnými kandidáty spasení“ [Raková 1998: 177]). Puritáni sice nebyli v početní převaze, „přesto po nejméně první dvě generace vymezoval puritánský systém společenských a náboženských představ zcela nepochybně zásadní rámec pro životní styl“ (Raková 1998: 169).

Postavení a práce žen se v Nové Anglii nijak zásadně nelišily od představ, které si osadníci přivezli s sebou z Anglie. Hlavní doménou žen byla domácnost a blízké okolí domova. Jejich posláním bylo stát se poslušnou manželkou, milující matkou a přátelskou sousedkou. Ženy neměly vynikat, ani nesměly zastávat žádné veřejné funkce, nesměly kázat ani se plést do politiky. To všechno bylo světem mužů. Ačkoli se situace jednotlivých žen lišila v závislosti na sociálním postavení a zaměstnání manžela, na majetku a na tom, zda žily v zemědělské oblasti či ve městě, jejich obecné postavení a základní práce byly v celé Nové Anglii velmi podobné. (Ulrich 1991.)

A nebylo tomu tak pouze v Nové Anglii, neboť základní aspekty ženského života byly v idealizované podobě popsány v Bibli. Ideál ctnostné ženy představovala biblická Batšeba, matka krále Šalamouna, která byla vzpomínána i v mnoha novoanglických kázáních a jejíž příklad dával obyčejným každodenním ženským pracím mystický význam (Ulrich 1991: kap. 1).

„Kterážto velmi ráno vstávajíc, dává pokrm čeledi své, a podíl náležitý děvkám svým.
Rozsuzuje pole, a ujímá je; z výdělků rukou svých štěpuje i vinici.
Přepasuje silou bedra svá, a zesiluje ramena svá.
Zakouší, jak jest užitečné zaměstnání její; ani v noci nehasne svíce její.
Rukama svýma sahá ke kuželi, a prsty svými drží vřeteno.
Ruku svou otvírá chudému, a ruce své vztahuje k nuznému.
Nebojí se za čeleď svou v čas sněhu; nebo všecka čeleď její obléčí se v roucho dvojnásobní.
Koberce dělá sobě z kmentu, a ze zlatohlavu jest oděv její.
Patriční jest v branách manžel její, když sedá se staršími země.
Plátno drahé dělá, a prodává; též i pasy prodává kupci.
Síla a krása oděv její, nestará se o časy potomní.
Ústa svá otvírá k moudrosti, a naučení dobrotivosti v jazyku jejím.
Spatřuje obcování čeledi své, a chleba zahálky její.“ (Kniha Přísloví 31.)

Správná hospodyně „chleba zahálky její“, což znamená, že za jednu z nejdůležitějších ženských ctností byla považována pracovitost. Úkolem ženy bylo se neustále zaměstnávat něčím užitečným – proto ženy na setkáních pletly a matky s malými dětmi předly, což představovalo ideální mechanickou činnost, při níž mohly zároveň dětem věnovat pozornost. Zatímco muži pracovali od svítání do soumraku, práce žen nekončila nikdy – „ani v noci nehasne svíce její“. (Ulrich 1991.)

Ženy toho měly na práci skutečně hodně. V první řadě připravovaly jídlo, což zahrnovalo i pravidelnou péči o oheň, který v kamnech nikdy nesměl úplně vyhasnout. Vaření a pečení představovaly nikdy nekončící úkoly. Souvisely s tím i mnohé složité výrobní procesy, jako třeba výroba sýra z mléka, cideru z jablečného moštu či piva ze sladu. Mnohé povinnosti byly spojené s určitým ročním obdobím: od jara do podzimu byla práce na zahradě, kde se pěstovaly nejrůznější druhy ovoce a zeleniny; dále sezónní sběr plodů, bylinek a hub v okolních lesích; na podzim zase probíhaly zabijačky a zpracování a uchování masa. Ženy dále musely umět obchodovat, i když se jednalo jen o výměny v malém – ne vše se totiž dalo získat svépomocí, zvláště ne ve městě. Většinu takovýchto výměn nezprostředkovaly peníze a důležité byly hlavně zkušenosti a dobré známosti se sousedy, kteří potřebné zboží nabízeli. Dále se ženy staraly o oblečení, které mnohdy samy šily, a

téměř vždy ho samy praly, žehlily a zašívaly. A k tomu všemu samozřejmě rodily, kojily a obstarávaly děti. Žena, která toto všechno uměla a zvládala, představovala pro svého manžela velmi cenného partnera. (Ulrich 1991: kap. 1.)

„Partner“ je poměrně vhodné slovo, neboť žena byla pro muže v jistém ohledu skutečně rovnocenným partnerem. Musela ho poslouchat, ale nebyla mu podřízena tak, jako je dítě podřízeno rodičům či sluha pánovi. Navíc jistá míra podřízenosti byla ve světě, kde nikdo nebyl skutečně svobodný, tak jak si to představujeme v dnešním slova smyslu, naprosto přirozená – každý měl nad sebou nějakého „pána“, a tím nejvyšším „pánem“ byl samozřejmě Bůh, který stál i nad těmi nejmocnějšími. (Ulrich 1991: Introduction, kap. 6.)

Puritáni chápali ženu především jako manželku. Bůh ženu stvořil z Adamova žebra, aby muž nebyl sám, aby ho žena doprovázela na jeho cestě životem. „I řekl Hospodin Bůh: ‚Není dobré, aby člověk byl sám. Učiním mu pomoc jemu rovnou‘“ (Kniha Genesis 2:18). Hlavním posláním ženy tedy bylo zpříjemnit život svého manžela a být mu oporou. Stát se manželkou a matkou bylo jedinou možností, kterou budoucnost puritánským dívkám nabízela, neboť jeptišky tato církev neuznávala. Prakticky každá žena v Nové Anglii se dříve či později provdala (Kamenský 1999). Na druhou stranu však puritáni neuznávali svátost manželství, tento svazek pro ně představoval civilní smlouvu, která jako taková mohla být kteroukoli ze stran zrušena. Rozvod byl tedy v Nové Anglii možný, ačkoli nebyl častý a musely k němu být pádné důvody – nevěra, opuštění, zanedbávání či násilí. Rozhodovaly o tom soudy a podle dostupných záznamů o rozvod častěji a s větším úspěchem žádaly ženy než muži. (Ulrich 1991: kap. 6.)

Manželství, těhotenství, mateřství – takový osud čekal v Nové Anglii každou mladou ženu. Ne vždy k tomu ovšem docházelo v tomto ideálním pořadí. Předmanželský sex byl sice zakázán a zákon jej trestal, přesto však „jedna z deseti nevěst v Nové Anglii... kráčela k oltáři v požehnaném stavu“ (Kamenský 1999, str. 66). Pohled na manželství a předmanželský sex byl v Nové Anglii stejně rozporuplný jako tomu bylo v jižních koloniích, i když nesezdaná soužití a sériová monogamie se zde kvůli mnohem silnějšímu církevnímu dohledu vyskytovaly podstatně méně často. Mezi puritány však žilo i mnoho „laických“ osadníků a dokonce i členové církve měli různý názor na předmanželský styk. Podle mnoha lidí k němu stačil příslib manželství. Církev se tento názor snažila potlačit například tím, že pokud se ukázalo, že byla dívka těhotná ještě před svatbou (třeba tím, že se dítě narodilo příliš brzy po svatbě) museli snoubenci či manželé platit pokutu a někdy byli dokonce veřejně zbičovani (Godbeer 2002: 33-35.)

Kromě manželky byla žena samozřejmě také matkou. V době, kdy se nepoužívaly antikoncepční prostředky, byl její život v době plodných let neustálým kolotočem těhotenství a kojení: „žena, která přežila celé své reprodukční období, porodila v průměru osm až devět dětí; výjimkou nebylo dokonce ani dvanáct či třináct dětí“ (Kamenský 1999: 69). Obvykle se ženě narodilo

jedno dítě přibližně každé dva roky (protože kojení novorozence má do jisté míry kontracepční účinky). Tomu musela přizpůsobit mnoho detailů ve svém životě, i když těžkou práci za ní nikdo jiný nezastal. Společná zkušenost porodu a mateřství ženy velmi sblížovala – porodu se obvykle účastnily všechny vdané ženy z blízkého okolí, které tím již samy prošly, pomáhaly a dodávaly rodičce také psychickou podporu. Muži při porodu přítomni nebyli, pouze výjimečně přišel doktor. (Ulrich 1991: kap. 7.)

Obecně lze říci, že žena se věnovala domácím záležitostem, zatímco muž reprezentoval rodinu navenek jako hlava rodiny a nejvyšší autorita. Ale tuto jeho funkci manželka v době jeho nepřítomnosti či nemoci přebírala. Stejně mohla převzít i obchodní záležitosti, pokud se muž věnoval obchodu či nějakému řemeslu spojenému s prodejem. Existovaly i jiné způsoby spolupráce mezi manželi: například pokud byl muž řemeslník, žena mohla v obchodě prodávat jeho výrobky; pokud byl muž farmář, žena mu pomáhala s pěstováním obilí... manželka svou práci zkrátka vždy přizpůsobila povolání a potřebám svého muže a celé rodiny. Žena tak mohla dělat téměř cokoli, ale dělala to jako manželka a matka, nikoli jako samostatná nezávislá osoba. (Ulrich 1991: kap. 2.)

Většina žen byla ovšem po celý život finančně závislá, nejprve na svém otci, potom na manželovi a v případě ovdovění na synech. Mohla mít sice vlastní malý příjem, například když vyráběla větší množství sýra či pekla ve velkém a přebytky pak prodávala sousedům, nebo také předení bylo oblíbeným zdrojem ženských příjmů, ale i tyto peníze patřily spíše rodině jako celku než jí samotné. Pozemky a živobytí (obchod, řemeslná dílna apod.) dědili vždy synové, zatímco dcery dostávaly věnem spíše výbavu a peníze, tedy movitý majetek. Vdova měla právo na tzv. vdovskou třetinu, tedy na třetinu majetku svého zesnulého manžela, a pokud měla nezletilé děti, často spravovala i jejich dědictví. Většinou však s tímto majetkem nemohla nakládat zcela libovolně, bylo to omezeno manželovou vůlí či soudním nařízením. Přesto však byly vdovy relativně finančně nezávislé, zvláště ve srovnání s vdanými ženami. (Ulrich 1991.)

Pokud jde o vzdělání, mezi puritány bylo důležité, aby si každý věřící mohl přečíst Bibli. Proto se děti obojího pohlaví učily číst. V ostatních ohledech se však vzdělávání dívek a chlapců velmi lišilo. Psát a počítat umělo mnohem více chlapců než dívek. A zatímco hoši se učili nějakému řemeslu, dívky musely odkoukat všechno, co bylo potřeba k vedení domácnosti a výchově dětí. Proto se učily tím, že pomáhaly doma matce nebo v domácnosti některé sousedky. (Kamenský 1999: 65-66.)

Vedle pracovitosti byla důležitou ženskou ctností také dobročinnost, která se zejména u bohatších žen projevovala dáváním almužen a obecně péčí o chudé a potřebné, což byla vlastně přímo jejich povinnost. U obyčejných žen se tato ctnost mohla projevovat ochotou pomoci sousedům. Zvláště na venkově to bylo nesmírně důležité, protože každý někdy potřeboval pomoc a vzájemná soudržnost byla ku prospěchu všech. Blízké vztahy mezi sousedy a zejména sousedkami měly ale ještě jeden významný dopad: v puritánské Nové Anglii prakticky neexistovalo soukromí.

Každý byl pod neustálým dohledem zvědavých očí a při nejmenší zámince se mezi ženami rychle šířily klepy. Na jejich základě pak mohlo dokonce dojít i k soudu. Při něm sice zasedali a rozhodovali muži, ale ženy byly často předvolávány jako svědkyně. (Ulrich 1991: kap. 3.)

3.1 Anne Hutchinsonová

Od puritánek v Nové Anglii se očekávalo, že se nebudou veřejně projevovat, kázat, ani pochybovat o tom, co říkají muži, obzvláště ti promlouvající z kazatelny. Pro většinu žen nebylo velkým problémem toto očekávání splnit, ale objevily se i takové, které měly vlastní názor a cítily potřebu se o něj podělit s ostatními. Pravděpodobně nejvýraznější ženou sedmnáctého století byla v Nové Anglii Anne Hutchinsonová.

Anne Hutchinsonová se narodila do anglické puritánské rodiny. Její otec, Francis Marbury, byl duchovním a bojoval za očistění církve. Naučil své dcery číst a psát a také jim zajistil důkladnou znalost Bible (Augur 1930: kap. 1). K tomuto vzdělání se u Anne přidala přirozená inteligence, zvědavost a jistý sklon k mysticismu. Ve velmi mladém věku se provdala za Williama Hutchinsona a porodila mu několik dětí. (Humphrey 1919: kap. 2.)

Její život zásadním způsobem ovlivnil puritánský duchovní John Cotton, který ji svým charismatickým kázáním přivedl k úvahám o náboženských otázkách. Strhl ji natolik, že když byl počátkem třicátých let kvůli zvyšujícím se represím vůči puritánům nucen opustit Anglii, rozhodla se ho i s celou svou rodinou následovat do Ameriky, konkrétně do Bostonu. Doufala, že tam nalezne očistěnou náboženskou obci, kde bude moci žít svobodný život v jednotě s Kristem. (Augur 1930.)

Již během sedmitýdenní plavby na lodi, kde byli přítomni i dva puritánští duchovní, se však objevily první známky nesouladu, který nakonec vedl až k úplnému rozkolu Anne Hutchinsonové s novoanglickou církví „svatých“. Ona totiž věřila, stejně jako Cotton, že mezi člověkem a Kristem by neměla stát žádná církev jako prostředník, a že ze všeho nejdůležitější je vnitřní splynutí s Kristem. Kladla tedy důraz na vnitřní projevy víry, na její duchovní stránku, nikoli na vnější formálnosti jako pravidelné chození do kostela či podřizování se zákonům církve. Neboť podle ní ten, kdo do své duše vpustí Krista, nepotřebuje žádná vnější pravidla, správnou cestu pozná sám; a tomu, koho Kristus nenavštíví, vnější dodržování zákonů ke spáse stejně nepomůže. Teoreticky to bylo přesně to, oč se v puritánské víře jednalo. V praxi ale většina puritánských duchovních kladla důraz na důležitost církve, na vnější projevy víry a na dodržování církevních zákonů. V jistém rozporu s tím, v co Anne Hutchinsonová věřila, bylo už jenom to, že členy církve se v Nové Anglii mohli stát jen někteří vyvolení (přibližně pětina obyvatel), kteří před celou kongregací v poměrně složitém procesu

prokázali, že jsou předurčeni ke spáse (proto se tomu také říká církev „svatých“). Toto církevní uspořádání bylo pyšné a formální a vylučovalo ze svého středu obyčejné pokorné lidi, kteří se necítili býti vyvolenými. (Augur 1930.)

Anne Hutchinsonová měla dar, který mnoho kazatelů postrádalo: dokázala získat naprostou pozornost svých posluchačů, uchvátit je svým projevem, a vysvětlit jim své představy srozumitelným způsobem. „Když ji navštívil nevzdělaný muž či žena, hovořila k nim, tak jako hovořila ke svým dětem“ (Augur 1930: 83). To se projevilo už na lodi během cesty do Ameriky. Anne Hutchinsonová oněm dvěma pastorům neodporovala, svůj nesouhlas projevovala velmi nenápadně a taktně: kladla jim otázky ohledně jejich kázání, na něž nebyli schopni odpovědět. A když sama promlouvala k ostatním cestujícím, poslouchali ji s mnohem větším zájmem a porozuměním než své pastýře. (Augur 1930: kap. 4.)

Puritáni věnovali mnoho času Bohu. Kázání obvykle trvala celou neděli, která byla pro ostatní jediným dnem volna po namáhavé práci všedních dnů. Kázání bylo také ve čtvrtek. A mimo to se muži z kongregace každý týden scházeli, aby spolu o těchto kázáních pohovořili, zatímco ženy se staraly o domácnost. (Augur 1930: kap. 5.) To ale Anne Hutchinsonová postupně, a aniž by to sama zamýšlela, změnila. Nejprve hovořila o svých názorech ohledně kázání a dalších náboženských otázek pouze před několika sousedkami, při běžných návštěvách. Postupně si ji však chodilo poslechnout stále více žen, pak dokonce i jejich manželé. (Augur 1930: kap. 6.) Nakonec nebylo výjimkou, že hovořila ke shromáždění sedmdesáti či osmdesáti lidí. Lidé ji navíc měli rádi pro její dobrotu, veselou povahu a výjimečné léčitelské dovednosti. Stala se v Bostonu a jeho okolí velmi vlivnou osobou. (Humphrey 1919: kap. 2.)

Nejprve bylo její působení kvitováno s povděkem, protože v lidech vyvolávala náboženský zájem. Dávala pozor, aby se vyhnula přímé kritice, a vysvětlovala lidem Cottonovo učení o spáse skrze Krista. Cottonovo jméno ji zaštiťovalo a dodávalo jí potřebnou autoritu. Její vliv rostl a obyvatelé Bostonu a jeho okolí se postupně začali rozdělovat na dvě skupiny s odlišnou vírou. Chvíli trvalo, než si vláda a kněží uvědomili, co se vlastně děje a že je situace vážná. V Nové Anglii totiž panovala teokracie, církev a stát byly jedno a totéž, a když probíhaly hluboké změny v církvi, ohrožovalo to existenci státu. Proto bylo nutné Anne Hutchinsonovou umlčet a poměry v Bostonu vrátit do starých bezpečných kolejí. Jako první si to uvědomil John Winthrop, první guvernér Nové Anglie, který částečně kvůli jejímu vlivu ztratil svou politickou moc. (Augur 1930: kap. 6, 7.)

Úkol, který si Winthrop vytyčil, ovšem vůbec nebyl jednoduchý. Anne Hutchinsonová totiž byla velmi chytrá, dokázala všechna svá tvrzení pohotově doložit citáty z Bible a ani shromáždění duchovních nedokázalo najít v jejích slovech nic kacířského, přestože cítili, že to tam je - vždyť podřývala jejich autoritu i autoritu státu. Nakonec se kvůli ní sešel první synod v Nové Anglii, který její činnost zakázal: ženy se prý smějí scházet, aby se společně modlily a podporovaly se ve víře, ale nikoli

tak, že se jich každý týden sejdou desítky, aby poslouchaly kázání jedné. Synod také odsoudil praktiky jejích žáků klást námitky a problematické otázky kněžím během jejích kázání. Anne Hutchinsonová ani její žáci si však usnesení synodu nebraly příliš k srdci a pravidelná setkávání pokračovala. (Augur 1930: kap. 8, 10.)

V roce 1637 byla Anne Hutchinsonová předvolána před soud, který znamenal konec jejímu Bostonskému působení. Úředníci i duchovní byli předem odhodlaní její moc zlomit a usvědčit ji, jedno z čeho vlastně. Všech jejích vlivných přívrženců se již stihli zbavit a Cotton jí nepomohl, protože se bál o vlastní postavení; nakonec se dokonce postavil proti ní. Celý soud trval několik dlouhých dní, které byly pro Anne Hutchinsonovou, v té době navíc těhotnou, velmi vyčerpávající. Nakonec bylo rozhodnuto o jejím vyloučení ze společnosti, jejíž poklidné soužití tolik narušila. (Augur 1930: kap. 11.)

Několik zimních měsíců pak žila v Roxbury v jakémsi domácím vězení v domě jednoho ze svých odpůrců. Pak byla předvolána před představitele církve do Bostonu, a když odmítla odvolat všechna svá tvrzení a slíbit, že už nebude konat žádná setkání, byla exkomunikována. V březnu roku 1638 tak opustila se svým manželem, dětmi a přibližně sedmdesáti přívrženci Massachusetts a odešla na Rhode Island, kde vládla větší tolerance a svoboda. O pár let později musela před šířícím se vlivem novoanglických puritánů prchnout ještě o něco dál na západ do holandské kolonie. (Humphrey 1919: kap. 2.)

Dramatický život Anne Hutchinsonové nakonec skončil tragicky: v roce 1643 přišli na její farmu indiáni a všechny, s výjimkou její nejmladší dcery, zavraždili (Augur 1930: 295-296). Její smrtí však v Americe boj za náboženskou toleranci a svobodu projevu ani zdaleka neskončil. Několik let po její smrti dostalo její učení konkrétní název a podobu: vznikla Společnost přátel, známá také pod jménem kvakeři. Jedním z nejzapálenějších členů se stala Annina žačka a přítelkyně, Mary Dyerová, která v boji za svobodu položila život. (Augur 1930: 301-303.)

3.2 Mary Rowlandsonová

Mary Rowlandsonová se napohled ničím nelišila od ostatních manželek a matek v Nové Anglii, dokud se nerozhodla napsat svůj příběh, který ji proslavil v její zemi i za mořem. Vypráví v něm o svém tříměsíčním zajetí u indiánů. Toto vyprávění bylo poprvé vydáno roku 1682 pod názvem *The Sovereignty & Goodness of God, Together, with the Faithfulness of His Promises Displayed (Boží svrchovanost a dobrota, společně s vyobrazením jeho splněných slibů)* a okamžitě se stalo nesmírně populární četbou všech vrstev. (Derounian-Stodola 1994: 37.)

Mary Rowlandsonová se narodila v Anglii a roku 1638, ještě jako dítě, odjela s rodiči do Nového světa, do Massachusetts. Později se odstěhovala do Lancasteru, oblasti hraničící s indiánským územím, kde tehdy žilo asi padesát rodin. Před svým zajetím roku 1676 tam strávila v míru déle než dvacet let, provdala se za tamního vlivného pastora Josepha Rowlandsona a porodila mu čtyři děti (první holčička, Mary, zemřela ve třech letech, a tak podle ní pojmenovali další dceru). (Showalter 2009: 11.) O jejím pozdějším životě se toho také mnoho neví, pouze že se s rodinou usadila v Connecticutu a v roce 1711 zemřela jako dvojnásobná vdova (Derounian-Stodola 1994: 34).

Ve svém vyprávění začíná Mary Rowlandsonová útokem indiánů na její vesnici, k němuž došlo v zimě roku 1676. Celý útok popisuje velmi barvitě a vyznívá z něj krutost indiánů i všeobecný zmatek a strach, který v ten den ve vesnici zavládl.

„Desátého února 1676 přišlo do Lancasteru velké množství indiánů: poprvé se objevili za úsvitu; slyšeli jsme zbraně a tak jsme vyhlédli ven; několik domů hořelo a kouř stoupal k nebi. V jednom domě chytli pět lidí; otce, matku a sající nemluvně praštili do hlavy; další dva zajali a odvedli živé. Pak napadli další dva, kteří byli z nějakého důvodu venku; jednoho praštili do hlavy, druhý utekl; další, který běžel okolo, byl střelen a upadl; prosil je o život, sliboval jim peníze (to mi později řekli), ale oni ho neposlouchali a praštili ho do hlavy, svlékli ho do naha a rozpárali mu břicho.“

„Všude létaly kulky, jedna mě zasáhla do boku a zřejmě ta samá prošla břichem a rukou mého milovaného dítěte v mé náruči. Jeden ze starších synů mé sestry, William, měl zlomenou nohu, čehož si indiáni všimli a praštili ho do hlavy. Tak jsme byli masakrováni těmi nemilosrdnými pohany, ohromeně jsme tam stáli a krev nám stékala k nohám... Indiáni nás drželi, mě táhli jedním směrem a mé děti druhým, a řekli: „Pojď s námi“; odpověděla jsem jim, že mě stejně zabijí: oni na to, že pokud půjdu s nimi, neublíží mi.“ (Rowlandson 1682: Úvod).

Spolu s ní se do zajetí dostaly i její tři děti, desetiletá Mary, čtrnáctiletý Joseph a šestiletá Sarah. Starší dvě děti byly odvedeny s jinou skupinou a Mary zůstala jen nejmladší holčička, vážně zraněná během útoku. Popisuje, jak je indiáni nutili jít stále dál. Zraněnou dcerku nesla v náručí, než byla tak vyčerpaná, že upadla. Pak je indiáni obě posadili na koně. Nedali jim ale nic k jídlu, jen trochu studené vody, a nic, čím by mohla dítě ošetřit. Třetí den dorazili do jakéhosi indiánského města, kde Sarah po několika dnech zemřela. Mary se tam krátce setkala se svým synem, který ji ujistil, že on i jeho sestra jsou v pořádku, ale po zbytek zajetí svou dceru neviděla a syna jen výjimečně. Během tříměsíčního zajetí změnili indiáni dvacetkrát své tábořiště, a Mary podle toho rozdělila své vyprávění do dvaceti kapitol, které nazvala „přesuny“ („removes“).

Kniha má silný náboženský nádech, čtenáři z ní má být jasné, že Mary Rowlandsonová své zajetí přežila především díky své neutuchající důvěře v Boha. Když se jí dostala do rukou Bible, četla si v ní, aby získala útěchu a načerpala nové síly. Časté jsou i přímé citace z Bible. Je dost možné, že její kniha byla před vydáním upravena a doplněna jejím manželem, který byl knězem, a jejím duchovním rádcem, Increase Matherem, aby vyzněla správně křesťansky. Napovídá o tom i název, pod nímž byla v Nové Anglii poprvé vydána (viz výše). Tento název dává jasně najevo, že se jedná o duchovní autobiografii. Naproti tomu londýnská edice nesla název *A True History of the Captivity & Restoration of Mrs. Mary Rowlandson (Pravdivý příběh o zajetí a návratu paní Mary Rowlandsonové)*, což zdůrazňovalo spíše to, že jde o autentický příběh z indiánského zajetí. (Derounian-Stodola 1994.)

Indiánské útoky byly tehdy vnímány jako trest Boží za spáchané hříchy. Indiáni byli pro osadníky krutými barbary a poskoky ďábla, čehož hlavním důkazem byly indiánské útoky na těhotné a kojící ženy (neboť ke znásilněním nedocházelo, což bylo pro osadníky velmi překvapivé). (Ulrich 1991: 174, 203.) O podobném incidentu píše ve svém vyprávění i Mary Rowlandsonová. Spolu s ní byla v táboře kromě několika bílých dětí ještě jedna zajatkyně s malým dítětem a ve vysokém stupni těhotenství. Neustále prosila indiány, aby ji nechali vrátit se domů. Její nářky je nakonec přestali bavit, a tak ji svlékli donaha, udělali kolem ní kruh a tancovali a zpívali. Pak ji i dítě v jejím náručí zabili ranou do hlavy a jejich těla spálili. (Rowlandson 1682: přesun 4.)

Rowlandsonová popisuje indiány poněkud rozporuplně. Zpočátku jsou to pro ni jen krutí barbaři a zvířata, ale později se od nich dočká i mnoha projevů laskavosti a lidskosti: „Jednoho velmi chladného zimního dne jsem nemohla najít místo u ohně. Vyšla jsem ven a nevěděla, co dál, ale vstoupila jsem do dalšího vlgvamu, kde také seděli okolo ohně. Stará indiánka pro mě prostřela kožešinu a vybídla mě, abych se posadila, dala mi ořechy a řekla mi, abych k nim klidně přišla znovu. Prý by mě koupili, kdyby mohli, a přitom to byli cizinci, které jsem nikdy dřív nepotkala“ (Rowlandson 1682: přesun 9). Takových incidentů popisuje Rowlandsonová víc, ale naopak vzpomíná i na to, jak lhostejně a neurvale se k ní chovala rodina, jejíž byla zajatkyní, jak ji zanedbávali, takže často měla hlad a neměla se v zimě kde schovat. Využívala v jejich službách svých dovedností hospodyně, především aby si vylepšila jídelníček – šila a pletla oblečení pro své pány i pro další indiány, kteří ji o to požádali, a jako odměnu dostávala například maso. Do jisté míry si zvykla i na jejich způsob života – třeba medvědí maso, které by nikdy předtím nepozřela, jí najednou připadalo docela dobré: „Dříve jsem mezi Angličany občas viděla pečené medvědí maso a některým to chutnalo, ale ta představa, že jde o medvěda, mě vždycky rozechvěla. Teď mi však připadalo delikátní“ (Rowlandson 1682: přesun 9).

Po nějaké době navrhla indiánům, zda by ji prodali nazpět jejímu muži. Souhlasili a tak se po dlouhém smlouvání a dohadování dostala po tříměsíčním zajetí za cenu dvaceti liber opět na svobodu. V Bostonu se setkala se svým manželem a také s nesmírnou laskavostí tamních lidí, kteří jim

v mnohém vypomohli, neboť při útoku indiánů přišli o všechno, včetně střechy nad hlavou. Nedlouho poté dostali možnost vykoupit i své dvě děti, takže rodina byla konečně opět pohromadě. Na konci svého vyprávění se Mary Rowlandsonová ještě naposledy vrací k Bohu a přemýšlí o útrapách, které ji stihly. „Byla jsem svědkem nesmírné marnosti tohoto světa: v jednu chvíli jsem byla zdravá, bohatá, měla jsem všechno, co jsem potřebovala. V další chvíli jsem byla zraněná a obklopená smrtí a nezbylo mi nic než smutek a soužení.“ Prý dříve dokonce záviděla lidem, kteří prožívali bolest a útrapy, neboť koho Bůh miluje, toho zkouší a trestá. Nyní pochopila, že pro ni přichystal jednu velikou zkoušku, která zůstane v jejích vzpomínkách navždy, a snad ji už čeká jen klid a mír. (Rowlandson 1682: závěr.)

O pravdivá vyprávění z indiánského zajetí byl mezi lidmi na obou kontinentech veliký zájem. Navíc Mary Rowlandsonová měla pro psaní přirozené nadání, také měla pozorovací talent a smysl pro detail a dokázala psát přirozeně a napínavě. To všechno vedlo k tomu, že se z jejího příběhu stal jeden z neranějších amerických bestsellerů (podle Motta lze do roku 1690 za bestseller označit takové knihy, u nichž se prodalo nejméně 1000 výtisků [Mott 1960: 303]). Hned roku 1682 byly vydány čtyři edice, tři v Nové Anglii a jedna v Londýně. (Derounian-Stodola 1994: 37.)

Mary Rowlandsonová ovšem zdaleka nebyla jediná běloška, která se dostala do indiánského zajetí. Mezi lidmi žijícími na okrajovém území hraničícím se zemí indiánů byli takových jako ona jenom v 17. století desítky až stovky. Vždy to bylo popisováno jako útok krutých rudochů na nevinné křesťany, jako zážitek plný strachu a útrap, někdy dokonce i mučení, z něhož mohl člověk vyváznout pouze zásahem boží Prozřetelnosti. Ve skutečnosti to ale neprožívali všichni zajatci takto. Kromě nových zkušeností a zážitků z úplně jiného světa mohli běloši během zajetí získat nové přátele a někdy dokonce i nový domov – zejména pokud byli odvedeni ještě jako děti, stávalo se někdy, že přijali indiánský způsob života a domů se nevrátili, ani když se jim naskytla možnost. (Ulrich 1991: 202.)

Vyprávění jako bylo to Mary Rowlandsonové využívali novoangličtí úředníci i duchovní jako propagandu proti indiánům. V roce 1698 se v Nové Anglii hodně mluvilo o Hanně Dustonové z Haverhillu. Pouhých pět dnů potom, co porodila dítě, vtrhli do jejího domu indiáni. Miminko v její náruči zabili a ji i její kojnou, Mary Neffovou, spolu s dalšími přibližně čtyřiceti bělochy, zajali a donutili ujít přes sto padesát kilometrů směrem do divočiny. Oběma ženám se podařilo deset indiánů zabít a uprchnout. Domů se vrátily s deseti skalpy, které měly potvrdit pravdivost jejich vyprávění. Hannah Dustonová se tak stala hrdinkou a dokonce jí za každý skalp bylo vyplaceno 25 liber, což nebyla žádná zanedbatelná suma. Její jméno pak mnohokrát zaznělo z kazatelny, aby byla příkladem pro ostatní. (Ulrich 1991: kap. 9.) Žádné „nezabiješ“ v případě indiánů evidentně neplatilo, neboť to byli divoši a pohani.

Mary Rowlandsonová měla sice jisté spisovatelské nadání, ale nebýt jejího zajetí, pravděpodobně by nikdy nic nenapsala, a po sepsání svého příběhu se už k peru znovu nevrátila.

Nebyla ovšem jedinou takto nadanou ženou v Nové Anglii sedmnáctého století. Za její předchůdkyni a skutečnou spisovatelku můžeme považovat Anne Bradstreetovou, autorku téměř první básnické sbírky napsané v Novém Světě.

3.3 Anne Bradstreetová

Anne Bradstreetová se narodila roku 1612 v Anglii, do poměrně slušně postavené a zaopatřené rodiny. Její otec, Thomas Dudley, pozdější Winthropův nástupce na postu guvernéra v Massachusetts, byl vzdělaný a dohlédl na totéž i u svých dětí. Anne vyrůstala na panství hraběte z Lincolnshiru, pro něhož její otec pracoval, a měla přístup do jeho rozsáhlé knihovny, ve které se od útlého věku učila lásce k literatuře. V šestnácti letech se provdala za Simona Bradstreeta, absolventa Cambridge, s nímž se znala od dětství; jednalo se o sňatek z lásky a její muž ji po celý život v jejím psaní podporoval (což je poměrně důležité a výjimečné v době, kdy si většina mužů myslela, že se k ženě více hodí jehla než pero, jak Anne Bradstreetová sama poznamenala v jedné ze svých básní). (Showalter 2009: kap. 1.) O dva roky později, roku 1630, se s manželem i rodiči vydala na tříměsíční cestu přes Atlantik do Nové Anglie, kde strávila zbytek života. I přes časté nemoci, které ji trápily, se dožila šedesáti let a zemřela roku 1672. (Sage 1999: 83.)

Psaní poezie nebylo v Nové Anglii až tak výjimečné. Většinou se však jednalo o různé elegie, parafráze Písma či příležitostné verše, ale žádná velká významná díla, tím spíše ne z pera ženy (Hensley 1967). Skutečně jí hrozilo, že bude nařčena z marnivosti a z toho, že se věnuje činnosti vhodné spíše pro muže, místo aby se starala o domácnost. Vždyť sama byla svědkem procesu s Anne Hutchinsonovou a viděla, jak ostatní smýšlejí o vzdělané ženě s vlastním názorem (Rich 1967). Ve své úvodní básni vyjadřuje skromnost a vědomí ženské podřízenosti, zároveň ale žádá, aby byla jejímu dílu alespoň dána šance: „Muži umí všechno lépe a ženy to dobře vědí“, „dopřejte nám však trochu uznání“ (Bradstreet 1967, str. 16). S jistou hořkostí vyznává obavy o přijetí poezie z pera ženy:

I am obnoxious to each carping tongue
Who says my hand a needle better fits,
A poet's pen all scorn I should thus wrong,
For such despite they cast on female wits:
If what I do prove well, it won't advance,
They'll say it's stol'n, or else it was by chance (Bradstreet 1967: 16).

(Jsem nepřijatelná pro každý kritický jazyk
Podle něhož by se k mé ruce lépe hodila jehla,
Znevažuji prý básnické pero,
Neboť takovouto zlobu vrhají na ženský rozum:
Pokud se mé dílo ukáže být dobrým, nic se tím nezmění,
Řeknou, že jsem ho ukradla nebo že je to jen náhodný úspěch.)

Témata, o kterých psala, však nebyla nijak odvážná či kontroverzní, takže je její současníci přijali. Přesto ale John Woodbridge, autorčin švagr, který napsal předmluvu k její sbírce, cítil povinnost ji do jisté míry omluvit: píše, že se jedná o počestnou zbožnou ženu, jež se příkladně stará o svou rodinu, a že „tyto básně vznikly během hodin ukradených z jejího spánku a jiného odpočinku“. Zdůrazňuje také, že se sbírku rozhodl vydat bez autorčina vědomí: „Bez jejího vědomí a navzdory jejímu očekávání jsem si dovolil zveřejnit, co podle ní (takovýmto způsobem) nikdy nemělo spatřit světlo světa“ (Bradstreet 1967: „Epistle to the Reader“, by John Woodbridge, 3).

O prvním vydání svých básní v roce 1650 Anne Bradstreetová zřejmě skutečně nevěděla. Byly vydány v Londýně, kam přivezl její švagr rukopisy, které měly kolovat pouze v rodině a mezi blízkými známými. Sbíрка dostala název *The Tenth Muse, Lately Sprung Up in America, or Several Poems, Compiled with Great Variety of Wit and Learning, Full of Delight (Desátá múza, která se nedávno objevila v Americe, aneb několik básní, složených s velkým důvtipem a učeností)*. (Miller 1956: 266.) Autorka z vydání svých básní zřejmě neměla příliš velkou radost, protože je považovala za nedokonalé a k uveřejnění nepřipravené. Dokonce svou sbírku nazvala „rambling brat“, tedy něco jako „nepořádné děcko“. (Sage 1999: 84.)

Básně v této první sbírce prozrazují Anninu sečtělou, vzdělanou a zájem o historii, přírodní vědy a další oblasti lidského vědění. Jsou to ovšem básně velmi neosobní, vůbec v nich nepíše o svých zážitcích, pocitech, o svém novém domově za oceánem, ani o lidech kolem sebe. Místo toho se věnuje popisu čtyř elementů, čtyř lidských štáv či vytváří dialog mezi Novou a Starou Anglií, v němž se věnuje historickým i aktuálním politickým problémům. V básni o stádiích lidského života, nazvané *Of The Four Ages (Čtyři věky)*, mluví o kladných i záporných stránkách dětství, dospívání, zralého věku a stáří, a to jak z hlediska fyziologického vývoje, tak z hlediska charakteru; je to báseň s morálním ponaučením, neboť v ní zdůrazňuje, že ve stáří už nezáleží na ničem, co bylo důležité dříve, na bohatství, ani na úspěších, ale pouze na tom, co v životě člověk vykonal dobrého, neboť pouze to mu pomůže obstát před Bohem:

But what I have done well, that is my prop;
He that in youth is godly, wise, and sage,

Provides a staff then to support his age (Bradstreet 1967: 61.)

(Mou oporou je však to, co jsem udělal dobrého;
Ten, kdo je v mládí zbožný, rozumný a moudrý,
Vytvoří si hůl, o níž se ve stáří bude moci opřít.)

Dále je zde její nejdelší báseň, historické vyprávění o čtyřech monarchiích, asyrské, perské, řecké a římské, napsané v heroických dvojverších. Také napsala oslavnou báseň *In Honour of Queen Elizabeth* (*Na počest královny Alžběty*) napsaná k uctění památky královny Alžběty I., v níž Anne Bradstreetová vyjmenovává úspěchy této panovnice, která, ač to byla žena, předčila svou mocí a slávou své vlády všechny muže:

From all the kings on earth she won the prize.
Nor say I more than duly is her due,
Millions will testify that this is true.
She hath wiped off th' aspersion of her sex,
That women wisdom lack to play the rex.
...
Was ever people better ruled than hers?
Was ever land more happy freed from stirs?
Did ever wealth in England more abound?
Her victories in foreign coasts resound (Bradstreet 1967: 196.)

(Vyhrála nad všemi králi, kteří kdy vládli.
Neříkám nic, co by si po právu nezasloužila,
Milióny lidí dosvědčí, že je to pravda.
Vymazala pomluvy, které ulpívají na jejím pohlaví,
Že ženám chybí dostatečná moudrost k tomu, aby mohly vládnout.
...
Měli lidé někdy lepší vládu, než za ní?
Byla někdy země lépe chráněna před neklidem?
Byla někdy Anglie bohatší?
Ozvěna jejích vítězství se rozléhá po dalekých pobřežích.)

Všechny tyto básně jsou epické, velmi čtivé a zajímavě pojaté, plné personifikací, epitet a dalších básnických figur. Nejedná se ovšem o nijak originální témata, a už vůbec ne témata, která by se dala očekávat od ženy. To je jeden z důvodů, proč Adrienne Rich ve své předmluvě k prvnímu vydání *The Works of Anne Bradstreet (Dílo Anne Bradstreetové)* z roku 1967 vyjadřuje názor, že to nejsou tyto první básně, díky kterým se Anne Bradstreetová stala autorkou, o níž se mluví dodnes: „Až následující básně zachránily Anne Bradstreetovou před zapomněním v historických archivech a zajistily jí pevné místo v literatuře“ (Rich 1967: xvii). Po prvním vydání totiž následovalo druhé, revidované a doplněné, které tentokrát vyšlo se souhlasem a pod dohledem samotné autorky (ve skutečnosti byla kniha podruhé vydána až v roce 1678, šest let po její smrti, ale Anne ji stihla k vydání připravit podle svých představ). Anne Bradstreetová se v něm sama vyjádřila, že první vydání bylo plné chyb a nedokonalostí a že nikdy nezamýšlela své básně uveřejnit. Když už se tak ale stalo, rozhodla se tyto chyby napravit, nedostatky vylepšit a vydat sbírku znovu, s několika novými básněmi. (Hensley 1967.) A právě tyto básně má Adrienne Rich na mysli.

Možná právě úspěch prvního vydání (v Anglii to byla jedna z nejprodávanějších knih, spolu se Shakespearem a Miltonem [Showalter 2009: 9]) dodal Anne Bradstreetové sebevědomí a odvalu, aby začala psát otevřeněji, subjektivněji, o věcech ze svého skutečného světa. Už se nevěnovala obecným učeným tématům z historie či přírodních věd, nýbrž prostým událostem a pocitům, doprovázejícím život novoanglické puritánky. Už jenom názvy jejích pozdějších básní napovídají, kterým směrem se její umění obrátilo: *To My Dear and Loving Husband (Mémo drahému a milujícímu choti)*, *To My Dear Children (Mým drahým dětem)*, *Upon the Burning of Our House (Když nám shořel domov)*. (Bradstreet 1967.)

Anne měla celkem osm dětí, z nichž pouze jedno zemřelo dříve než ona, a několik jejích básní bylo o nich nebo pro ně, neboť děti, jejich rození a výchova byly centrem života většiny novoanglických žen. V básni s názvem *Before The Birth of One of Her Children (Před narozením dítěte)*, napsané v době, kdy čekala dalšího potomka, mluví o strachu ze smrti, který byl v tehdejší době součástí každého porodu a všechny ženy ho dobře znaly. (Bradstreet 1967.) V básni se obrací ke svému manželovi, neboť právě touto básní mu chce dát sbohem, pokud by porod neměla přežít. Nebojí se smrti jako takové, neuvažuje o tom, co po ní bude následovat; její strach se týká toho, že by tu po sobě zanechala svého milovaného muže a nedospělé děti.

How soon, my Dear, death may my steps attend,
How soon't may be thy lot to lose thy friend.
...
And when thou feel'st no grief, as I no harms.
Yet love thy dead, who long lay in thine arms.

And when thy loss shall be repaid with gains

Look to my little babes, my dear remains.

...

And kiss this paper for thy love's dear sake,

Who with salt tears this last farewell did take (Bradstreet 1967: 224.)

(Jak brzy, můj drahý, mě může navštívit smrt,

Jak brzy můžeš navždy ztratit svou přítelkyni.

...

A až již neucítíš zármutek, tak jako já nebudu cítit bolest,

Miluj svou mrtvou, která tak dlouho ležela v tvé náruči,

A až bude tvá ztráta vynahrazena,

Postarej se o má dítko, která tu po mně zůstanou.

...

A polib tento list, kvůli své milované,

Která ti se slzami v očích dává takto sbohem.)

Je to báseň plná emocí a prožitku, lásky a strachu, je přímá a upřímná, jednoduchá a krásná zároveň. Není divu, že chytla Anniny současníky na obou kontinentech za srdce, a že dodnes neupadla v zapomnění.

Plná mateřské lásky je báseň, kterou Anne napsala svým dětem v roce 1659, kdy s ní žily už jen tři z nich a ostatních pět již začalo svůj vlastní život. Anne připodobňuje své děti k ptáčkům, kteří vylétají z hnízda, aby se osamostatnili a poznali svět. Báseň začíná takto:

I had eight birds hatched in one nest,

Four cocks there were, and hens the rest,

I nursed them up with pain and care,

Nor cost, nor labour did I spare,

Till at the last they felt their wing,

Mounted the trees, and learned to sing (Bradstreet 1967: 232).

(Měla jsem ve svém hnízdě osm mláďat,

Čtyři kohoutky a čtyři slepičky,

Starostivě jsem je krmila,

Nešetřila jsem pro ně žádné práce ani námahy,

Až nakonec ucítili svá křídla,
Vylétli na vrcholky stromů a naučili se zpívat.)

Z básně je cítit smutek matky, která musí dát svým dětem svobodu, a zároveň její radost a hrdost nad tím, že je přes toliké útrapy, starosti a námahu zdárně vychovala a dovedla je až na práh dospělosti. Chtěla by je navždy chránit, ale ví, že je musí nechat dělat jejich vlastní chyby. Ale strach o ně ji nikdy neopouští, protože mládí postrádá moudrost, je zbrklé a vrhá se do nebezpečí. V druhé části básně mluví o tom, že stárne a nezbývá jí už mnoho času. Jejím hlavním přáním je, aby byly její děti šťastné a založily si vlastní hnízda. Autorka tak krásnou metaforou a propracovanými verši vyjadřuje pocity matek na celém světě a zároveň dává dětem najevo svou lásku a starost o ně.

Ve svém srdci nosila Anne Bradstreetová nejenom děti, ale také svého manžela. I jemu věnovala několik básní, například v podobě dopisů, které mu psala v době, kdy musel kvůli práci odcestovat; zároveň se obracela na Boha a žádala ho, aby jejího manžela na jeho cestě ochraňoval. Především mu však věnovala jednu krátkou báseň plnou citu, v níž mu v několika řádcích vyjádřila všechnu svou oddanou lásku:

To My Dear and Loving Husband

If ever two were one, then surely we.
If ever man were loved by wife, then thee;
If ever wife was happy in a man,
Compare with me, ye women, if you can.
I prize thy love more than whole mines of gold
Or all the riches that the East doth hold.
My love is such that rivers cannot quench,
Nor ought but love from thee, give recompense.
Thy love is such I can no way repay,
The heavens reward thee manifold, I pray.
Then while we live, in love let's so persevere.
That when we live no more, we may live ever (Bradstreet 1967: 225).

(Mému drahému a milujícímu choti

Pokud kdy dva lidé byli jediným, pak jsme to jistě my.
Pokud byl kdy muž milován svou ženou, pak jsi to ty;

Všechny ženy mohou srovnávat své štěstí s mým.
Cením si tvé lásky víc než zlatých dolů
Či všeho bohatství Východu.
Mou lásku nemohou uhasit ani celé řeky
A nevyrovná se jí nic než tvá láska ke mně.
Nikdy ti za ni nebudu moci doopravdy poděkovat,
Ale modlím se, aby tě za ni nebesa tisíckrát odměnila.
Dokud žijeme, ponechme si tuto lásku,
A až svůj život skončíme, budeme navždy spolu.)

Nejedná se jistě o báseň stylisticky dokonalou, ale zato z ní vyzařuje upřímnost a hloubka citů té, která ji napsala. V době, kdy se manželství obvykle neuzavírala z lásky, jsou to city o to vzácnější a pro čtenáře přitažlivější a dojemnější.

Anne Bradstreetová byla pochopitelně věřící, takže nelze opomenout náboženský rozměr jejích básní. Snoubí se v nich ženskost s pohledem zbožné puritánky. Obvykle v nich nějakým způsobem vystupuje Bůh jako nejmocnější bytost, která rozhoduje o lidských osudech, a kterou lze nalézt úplně všude. Například v dlouhé básni s názvem *Contemplations (Úvahy)* nalézá Boha v přírodě okolo sebe. Popisuje zde krásy, bohatost a barvy podzimní přírody a přemýšlí nad tím, jak krásný a mocný musí být ten, kdo to všechno vytvořil. Spatřuje v něm ztělesnění dobroty, moudrosti, slávy a světla, což se všechno odráží ve věcech okolo nás, v barvách podzimního listí, v mohutném vysokém dubu, v letu ptáků a především ve slunci, které nazývá duší světa a okem vesmíru (Bradstreet 1967: 204-214).

K Bohu se obrací i v několika básních, které napsala poté, co se uzdravila z nějaké nemoci – vzhledem k tomu, jak měla chatrné zdraví, takových básní je hned několik: *For Deliverance from a Fever (Za vyléčení se z horečky)*, *Deliverance from a Fit of Fainting (Vyléčení se ze slabosti)*, *From Another Sore Fit (Po další prudké nemoci)*. Ve všech těchto básních děkuje Bohu za to, že ji zachoval při životě. Zároveň popisuje své úzkostné pocity ve chvílích nemoci a horečky, kdy nevěděla, zda se uzdraví, a myšlenka na Boha jí byla v jejím strachu jediným útočištěm.

Anne Bradstreetová nepsala pouze poezii. Zanechala po sobě i několik zápisů deníkového typu, psaných v próze, dále několik stran meditací, rovněž psaných v próze, a navíc také jakýsi dopis či vzkaz pro své děti. To vše bylo poprvé vydáno až v roce 1867 (Bradstreet 1967: vi). V onom dopise, který zanechala svým dětem, píše, že jim v něm „nechce ukázat svůj um, nýbrž vyjádřit pravdu, nechce zviditelnit samu sebe, ale zdůraznit slávu Boží“ (Bradstreet 1967: 240). Píše jim o svém životě, o tom, jak ji na její cestě provázel Bůh, a snaží se jim tak předat své zkušenosti a upozornit je na chyby, kterým se mají vyhnout. Svěřuje se jim dokonce s tím, že ji kdysi přepadaly pochybnosti

ohledně křesťanství a existence Boha, ale On jí nakonec pomohl nalézt pravdu a pocit jistoty. Bůh na ni prý seslal mnoho zkoušek, ale pomohl jí všechny překážky překonat, a ona z toho vždy vyšla o něco silnější. „Pokud vás Bůh trestá, přijměte to s vděčností a radostí jako tu největší milost, protože pokud mu zůstanete věrní, nakonec sklídíte jen to dobré“ (Bradstreet 1967: 242). V závěru vyjádřila Anne naději, že si děti odnesou z jejího vyznání něco užitečného, co jim v životě pomůže nalézt cestu k Bohu.

Anne Bradstreetová se již za svého života dočkala uznání a její básně si získaly srdce čtenářů na obou stranách Atlantiku. Podařilo se jí literárně ztvárnit běžné ženské radosti a starosti, u nichž se do té doby předpokládalo, že se za téma pro poezii nehodí. Psala o lásce, o strachu, o ztrátě a o víře, což jsou nadčasová témata, která mohou oslovit i dnešní čtenáře. Její poezie možná není z formálního hlediska dokonale propracovaná, ale z obsahového hlediska je na svou dobu zcela výjimečná.

4. Kvakerky v Novém světě

Kvakeři neboli Společnost přátel představovali náboženskou sektu, kterou přibližně v polovině 17. století založil v Anglii George Fox. Velmi záhy začali její členové pronikat do Severní Ameriky a šířit tam svou víru. (Raková 1998: 238) Podstata této víry spočívala v přesvědčení, že Boží slovo se rodí v každém člověku, díky Kristově oběti; každý má v sobě „vnitřní světlo“, které mu ukazuje správnou cestu, pokud se jím nechá vést. Cítili tedy přímý kontakt s Bohem, a proto nepotřebovali Bibli ani náboženské vedení v podobě církve a duchovních. Neměli mše a neuznávali svátosti. (Cunningham 1868.) Boha nejlépe oslavovali při tichých náboženských setkáních a prostřednictvím něžných vztahů mezi věřícími, které pro ně byly nesmírně důležité. (Levy 1992: 49) Požadovali svobodu svědomí a naprosté oddělení státu a církve (tedy pravý opak toho, co považovali za ideál puritáni v Nové Anglii) (Rogers 1896: 7). Není jasné, jak přesně vzniklo pojmenování „Quakers“ (tedy „ti, kteří se třesou“), ale zřejmě to bylo původně pejorativní označení, které vzniklo proto, že se údajně při náboženském vytržení chvěli po celém těle, nebo snad proto, že je George Fox nabádal, aby se třásli při vyslovení jména Božího (Braithwaite 1955: 57). Později tento název přijali za svůj; ustálil se a ztratil svůj hanlivý nádech. (Raková 1992: 336.)

Kvůli svým radikálním názorům a odmítání institucionálního vedení nebyli kvakeři v Anglii příliš vítáni, poznali útisk i pronásledování. Velmi nepřátelsky se na ně dívali i obyvatelé Nové Anglie. V Americe byli vítáni pouze na Barbadosu a na Rhode Islandu, kde zůstal odkaz Anne Hutchinsonové, která se významně zasloužila o náboženskou svobodu, jež v těchto místech existovala (Augur 1930). Když představenstvo spojených kolonií požádalo roku 1657 guvernéra Rhode Islandu, aby kvakery vyhnal, odpověděl jim takto: „Pokud se týká těchto (takzvaných) kvakerů, kteří se zdržují mezi námi, nemáme žádný zákon, který by kohokoli trestal pouze za to, že rozhlašuje své názory a přesvědčení ohledně Božích věcí“ (Rogers 1896, Appendix I: Dopis od vlády kolonie Rhode Island ze 13. října 1657). V pozdějším dopise dodává: „Svoboda svědomí je hlavním bodem naší zakládací listiny... Tuto svobodu si stále ceníme jako největší štěstí, jakého je možné na tomto světě dosáhnout“ (Rogers 1896, Appendix I: Dopis od vlády kolonie Rhode Island ze 13. března 1658).

Kvakeři ovšem nechtěli zůstat pouze na Barbadosu a Rhode Islandu. Vydávali se po malých skupinkách na misijní výpravy do všech kolonií a rozhlašovali svou víru, ale na mnoha místech nebyli přijímáni zrovna s nadšením a docházelo ke konfliktům. (Braithwaite 1955: 401-404.) Velmi nepřátelští byly od samého počátku zejména puritáni. Již v roce 1656 byly přijaty zákony namířené přímo proti kvakerům. Byly to velmi tvrdé zákony svědčící o naprosté náboženské netoleranci puritánů. Mnoho kvakerů, včetně žen, skončilo na pranýři a ve vězení, byli krutě bičováni a museli platit vysoké pokuty. (Bishop: 1703.)

Mezi prvními si vyzkoušely puritánskou „pohostinnost“ dvě kvakerky, Ann Austinová a Mary Fisherová, které připluly z Barbadosu do Bostonu v roce 1656, ještě dříve, než byly první zákony vůbec přijaty. Přesto byly okamžitě zatčeny, jejich majetek zabaven a knihy spáleny uprostřed tržiště (jednalo se asi o stovku knih obsahujících hlavní myšlenky jejich víry), i když podle zákona byly tehdy zcela bez viny. (Bacon 1969: 3-4) Obě byly navíc podezřelé z čarodějnictví a musely se podrobit potupné prohlídce, o níž píše George Bishop, kvakerský historik 17. století: „Hanebně jste nechali dvě ženy..., Mary Fisherovou a Ann Austinovou, vysvléknout do naha a prohlédnout, že je ostudné vůbec o tom mluvit; vaše zacházení bylo při tom tak nelidské, že jedna z nich, vdaná žena a matka pěti dětí, nezažila podobné utrpení, ani když přiváděla na svět své děti“ (Bishop 1703: 15-16). Celkem byly obě ženy pět týdnů drženy ve tmě v cele, až bylo nakonec rozhodnuto o jejich vyhoštění (Bacon 1969: 3-4). Toto přísné zacházení se dvěma ženami svědčí o tom, jak moc se puritánské úřady obávaly, že by kvakeři mohli svými radikálními myšlenkami narušit klid puritánské kolonie.

Bishop popisuje i další kruté tresty uplatněné na ženách. Zmiňuje se například o Catharine Scottové, sestře Anne Hutchinsonové, která přišla do Bostonu za svým známým a byla zde zatčena. „Uvrhli jste ji do vězení a ušetřili jí deset krutých ran bičem... Ačkoli jste přiznali, když stála před vámi, že znáte její neposkvrněnou pověst; a že někteří z vás znají jejího otce, pana Marberyho, a že pochází z dobré rodiny a tak i žila, a že je matkou mnoha dětí; ale přesto jste ji zbičovali a navíc jste jí řekli, že pokud se někdy vrátí, pravděpodobně už budete mít zákon, na jehož základě byste ji pověsili“ (Bishop 1703: 79). Cathrine Scottová pocházela z rodiny neochvějných kvakerů; přátelili se s Mary Dyerovou (Rogers 1896: 4), která na vlastní kůži poznala zákon, o němž se v citaci mluví, tedy zákon o trestu smrti pro kvakery, kteří i přes nařízené vyhnanství překročí stanovené hranice.

4.1 Mary Dyerová

Původ Mary Dyerové není zcela jasný. Je jisté, že v roce 1635 připlula se svým manželem, Williamem Dyerem, do Nové Anglie, do Massachusetts (Rogers 1896: 9). O tom, co bylo předtím, se vedou spekulace. Jeden z jejích potomků, Frederick Nathaniel Dyer, byl historik původem z Rhode Islandu a odjel do Anglie pátrat po jejím původu. Přišel s velmi romantickým příběhem o zakázané lásce Arabelly Stuartovny a Williama Seymoura, kteří se i přes zákaz krále, který se obával jejich potenciálního nároku na trůn, tajně vzali a měli spolu holčičku. Oba záhy skončili ve vězení a dítě vychovávala Arabellina dvorní dáma, Mary Dyerová, která mu dala své vlastní jméno. Je možné, že je tento příběh pravdivý, ale vzhledem k tajnostem, které kolem všech zúčastněných panovali, to nelze s jistotou potvrdit. (Plimpton 1994: 11-13.)

Dochovaly se nám různé popisy Mary Dyerové, ačkoli většinou nejsou zcela objektivní. Bishop ji popisuje jako „půvabnou důstojnou ženu, s laskavým srdcem a dobrou pověstí, bohabojnou, s dětmi a slušně zajištěným mužem“ (Bishop 1703: 119). Massachusettský guvernér John Winthrop o ní ve svém deníku píše poněkud méně lichotivě: „Manželka Williama Dyera,..., velmi spořádaná a počestná žena, oba nechvalně známí svými styky s Anne Hutchinsnovou a sdílením jejich omylů, oba nahlas kritizují naši společnost a dělají problémy (ona je navíc nesmírně hrdá a mívá zjevení)“ (Winthrop 1630-1649: 253; viz také Rogers 1896: 9).

Mary Dyerová i její manžel byli puritáni a po příjezdu do Nové Anglie byli přijati za členy bostonské církve (Rogers 1896: 9). Tam se Mary seznámila s Anne Hutchinsonovou, jejíž náboženské názory se v mnohém shodovaly s představami kvakerů, kteří se jako sekta ustanovili až několik let po její smrti. Mary se stala Anninou přítelkyní a žačkou a později její myšlenky šířila, už jako kvakerka. (Augur 1930: 302.) Kvůli tomu, že manželé Dyerovi stáli během jejího procesu za Anne Hutchinsonovou, museli pak spolu s ní opustit Massachusetts a odstěhovat se na Rhode Island. V roce 1652 doprovázela Mary svého manžela na jeho pracovní cestě do Anglie, ale nakonec tam zůstala o několik let déle než on. (Rogers 1896: 9-10.) Během té doby se setkala s Georgem Foxem a stala se kvakerkou (Plimpton 1994: 129).

Když se v roce 1657 vracela domů přes Massachusetts na Rhode Island, v Bostonu byla okamžitě zatčena. Tamní komunita byla totiž vůči kvakerům, kteří se tam objevili poprvé v předešlém roce, již tehdy dost nepřátelsky naladěna. Mary Dyerová byla uvržena do vězení, kde s ní nikdo nesměl ani promluvit, dokud se o tom nedoslechl její manžel a nepřišel si pro ni. Musel slíbit, že ji odvede nejkratší cestou pryč z kolonie a nedovolí jí cestou s nikým mluvit a rozhlašovat své učení. (Plimpton 1994: 137-138.) O rok později byla za svá kázání vyhoštěna i z kolonie New Haven (Rogers 1896: 10).

Kvakeři požadovali svobodu vyznání a náboženská netolerance puritánů v Nové Anglii se jim velmi příčila. Nebáli se tvrdých trestů, dokonce ani trestu smrti, který byl přijat pouze v Massachusetts roku 1658, a opakovaně opouštěli bezpečí Rhode Islandu, aby šířili své učení po všech koloniích, prý protože jim to nařídil Bůh. Tamní vlády nevěděly, co si s nimi počít, protože na ně nic neplatilo a nařízení o vyhnání směle ignorovali. (Rogers 1896.) Čím tvrdší tresty byly vůči nim uplatňovány, tím více se podněcovala jejich touha vůči nespravedlivým zákonům protestovat a rozhlašovat, jim navzdory, své učení. Stejně odvážná byla i Mary Dyerová. Již v roce 1659 se vrátila do Bostonu, aby tam navštívila a podpořila své přátele ve vězení (byla mezi nimi i jedenáctiletá dívka). Byla také zatčena a nakonec byli všichni pod hrozbou trestu smrti vykázáni za hranice Massachusetts. Dva z nich příkaz vůbec neuposlechli a Mary se sice na Rhode Island vrátila, ale už za měsíc byla zpátky v Bostonu. Všechny tři opět zatkli. (Rogers 1896: 10-11.) Jeden z nich, William Robinson, popsal ve vězení soudní proces, který s nimi byl veden: „Pak k nám promluvil John Indicott (guvernér kolonie

Massachusetts – pozn.), jako muž stvořený z prachu, kterého opouští život, tak slabá byla slova, jež k nám pronášel: vytvořili prý mnoho zákonů a nejrůznějšími způsoby se snažili udržet nás mimo své společenství, ale ani bičování, ani uvěznění, ani uřezávání uší, ani vyhoštění pod hrozbou trestu smrti nás neodradilo od toho, abychom se k nim stále vraceli; také řekl, že si prý nikdo z nich nepřeje naši smrt; nicméně, pokračoval, si máme vyslechnout svůj rozsudek smrti“ (Robinson 1659). Všichni tři byli odsouzeni k smrti oběšením. Mary Dyerová soudu odpověděla: „Nechť se děje vůle Boží. Půjdu s radostí“ (Rogers 1896: 12). Rozhodnutí soudu vyvolalo mnoho protestů, a to zdaleka nejen ze strany jiných kvakerů. I mnoho vážených a vlivných lidí z puritánské obce žádalo omilostnění vězňů, avšak marně. (Plimpton 1994: 166).

V následujícím týdnu, kdy čekala ve vězení na vykonání rozsudku, napsala Mary Dyerová soudnímu shromáždění dopis, v němž jej naposledy vyzvala, aby onen nespravedlivý zákon zrušil. Dává v něm jasně najevo, že za svou blížící se smrt nemůže ona sama, neboť ji do Bostonu poslal Bůh, aby tamním obyvatelům otevřela oči a ukázala jim, že i v nich se nachází světlo, které je dovede ke spáse. Její smrt budou mít prý na svědomí její soudcové, tedy ti, na něž se v dopise obrací. „Pokud onen zákon stvrdíte zabitím byť jen jednoho z nás, Náš Pán vás i váš zákon svrhne svým spravedlivým rozsudkem a sešle na vás mor a zkázu. Dostalo se vám včasného varování, a pokud svůj zákon odstraníte, Božímu trestu se vyhnete. Pokud však nevyslyšíte a neposlechnete Pána ani jeho služebníky, bude k vám posílat další a další ze svých věrných, takže nakonec se zklamáním shledáte, že nedokážete těm, jež nazýváte prokletými kvakery, ničím zabránit, aby k vám chodili“ (Rogers 1896, Appendix II: Dopis Mary Dyerové massachusettskému soudnímu shromáždění, ze srpna 1659). V tomto a ještě jednom dopise napsaném o něco později (jsou to jediné písemné dokumenty, které po ní zůstaly [Plimpton 1994: 162]) ukázala Mary Dyerová nejen své syntaktické schopnosti svědčící o jejím dobrém vzdělání, ale také znalost Bible, odhodlání a sebevědomí.

Rozsudek měl být vykonán 27. října 1659. Oba muži byli oběšeni před Maryinými očima a pak měla na řadu přijít ona. Stála na žebříku s provazem na krku a rukama i nohama svázanýma. Na poslední chvíli ovšem přišel rozkaz k jejímu omilostnění. Rozvázali ji a vyzvali, aby slezla dolů, což ovšem odmítla udělat, neboť prý byla připravena trpět stejně jako její bratři, pokud onen tvrdý zákon, odsuzující lidi k smrti kvůli jejich víře, nebude zrušen. A tak ji ze žebříku museli stáhnout a zpátky do vězení odnést. (Gould 1830: 194-195.) Celá její chystaná poprava byla jenom předem připraveným divadlem, které jí mělo otřást, neboť o zrušení jejího rozsudku smrti bylo rozhodnuto už dříve, a stejně tak bylo rozhodnuto, že se má dívat s provazem na krku na popravu svých souvěrců, a teprve poté má být omilostněna (Rogers 1896: 13-14).

Jakmile se Mary Dyerová vrátila do vězení, napsala massachusettskému soudnímu shromáždění další dopis, v němž znovu odmítla přijmout své omilostnění. „Nepřijímám svůj život, ani v něm nevidím užitek, ve srovnání s životem a svobodou Pravdy a služebníků Boha, kvůli němuž jsem

vás s láskou a pokorou vyhledala; přesto však vaše hříšné ruce nechaly dva z nich zemřít, a tudíž si myslím, že milost udělená hříšníkovi není nic víc než krutost. Raději chci zemřít, než přijmout život od vás, kteří máte na rukou jejich nevinnou krev.“ A dále jim ještě naposledy uděluje varování: „Nemohu než vás ještě jednou varovat, abyste odložili zlo svých činů a přijali Syna, světlo ve vás, dřív než vás pohltí jeho hněv; neboť jedině vy sami se můžete osvobodit“ (Rogers 1896, Appendix II: Dopis Mary Dyerové massachusettskému soudnímu shromáždění, ze srpna 1659).

Celá aféra vyvolávala mezi lidmi čím dál tím větší nesouhlas a zvyšovala jejich sympatie vůči oběma popraveným i ostatním uvězněným kvakerům. Guvernér nakonec nechal Mary Dyerovou z Massachusetts násilím vyvést, aby svými řečmi nemohla situaci ještě zhoršit. (Plimpton 1994: 172-173.) Vrátila se sice na Rhode Island, ale na krutou nespravedlnost, které byla v Bostonu svědkem, nemohla zapomenout. Nemohla se klidně vrátit k roli matky a manželky a na massachusettské zákony a své trpící souvěrce jednoduše přestat myslet. Po nějaké době se navíc doslechla, že guvernér a vláda používají její propuštění jako ospravedlnění svých činů, zejména v očích anglického dvora, aby nepřišli o své pozice (Plimpton 1994: 179). A tak se rozhodla ještě jednou se vrátit do Bostonu (Plimpton 1994: 182).

Měla v úmyslu vládu buď přimět, aby zrušila kruté zákony proti kvakerům, nebo donutit, aby je konečně uplatnila vůči ní, a její smrti tak proti sobě poštvala širokou veřejnost, už tak dost rozhořčenou. Do Bostonu dorazila v květnu roku 1660 a 1. června byla podruhé odvedena pod šibenici. Ještě v tu chvíli by ji nechali vrátit se domů, kdyby slíbila, že to skutečně udělá a už nikdy do Bostonu nevkročí. Tuto nabídku však nepřijala: „Ne, nemohu se vrátit na Rhode Island, neboť jsem přišla z poslušnosti vůči Našemu Pánu, a z jeho vůle se nyní odevzdávám smrti. ... Přišla jsem, abych vás zbavila viny za prolitou krev, s nadějí, že odvoláte onen špatný a nespravedlivý zákon o vyhoštění pod hrozbou trestu smrti, uplatněný na nevinné služebníky Boží. A proto bude má krev spočívat na vašich rukou“ (Plimpton 1994: 187). A tak byla popravena. Po její smrti řekl jeden ze soudců: „Visela jako vlajka, aby si z ní ostatní vzali příklad“ (Braithwaite 1955: 404); jeho prohlášení může být s odstupem času vykládáno přesně opačně, než jak to evidentně zamýšlel.

Její smrt nebyla zbytečná. Po ní byl popraven už jen jediný kvaker, než míra veřejného rozhořčení dosáhla takového stupně, že vláda zákon o vyhoštění pod hrozbou trestu smrti musela zrušit (nařídil to sám anglický král Karel II. [Plimpton 1994: 196-197]). Pronásledování kvakerů pak s různou intenzitou pokračovalo ještě přibližně dvacet let, než ustalo úplně. (Rogers 1896: 16.) Poblíž místa, kde byla popravena, stojí dnes její pomník s nápisem: „Bojovala za náboženskou svobodu. Byla popravena v Bostonském parku roku 1660“ (Bacon 1969: 31).

4.2 Pensylvánie a „svatý experiment“

Myšlenka založit v Novém světě kvakerskou kolonii existovala mezi utlačovanými kvakery v Anglii již v padesátých letech. Úspěšně ji však uskutečnil až William Penn. Nejprve v západní New Jersey, kam mezi lety 1675 a 1681 připlulo na čtrnáct set kvakerů. Ještě významnějším počinem se však stala kolonie v Pensylvánii. Penn totiž využil své konexe u dvora a tak se roku 1681 stal jediným majitelem obrovského území v Severní Americe, které sám král pojmenoval na jeho počest po něm, tedy Pensylvánie. (Bacon 1969: 49-53.)

Penn měl nad celým územím svrchovanou moc, mohl tam zavést jakoukoli formu vlády. Rozhodl se založit svoji kolonii na principech kvakerismu, aby světu ukázal tuto víru v pravém světle, nikým neomezovanou a nepronásledovanou. Zaručil v Pensylvánii absolutní náboženskou svobodu; vláda neměla podporovat žádnou církev, tedy ani kvakerskou, protože svědomí mělo být soukromou věcí každého a do vlády nemělo náboženské vyznání nijak zasahovat. (Hamm 2003: 27-28.) Pro svůj podnik lákal jak anglické kvakery, tak ty, kteří již žili v Americe; přijížděli tam však i lidé jiných národností a jiného vyznání, protože dveře byly otevřené všem. Kolonie tak byla brzy zalidněna a stala se velmi úspěšnou, i po materiální stránce (kvakerům se v Americe výborně dařilo v oblasti obchodu, takže mnoho z nich rychle zbohatlo; Pensylvánie se brzy stala hlavním obchodním střediskem Nového světa). (Bacon 1969.)

Pensylvánie byla, stejně jako Nová Anglie, od počátku rodinnou kolonií. Způsob rodinného života i širší společenskou organizaci si tam kvakeři přivezli z Anglie, neboť odtamtud odjížděly nejen mladé páry, ale i širší rodiny a někdy rovnou celé vesnice. Mezi jednotlivými rodinami žijícími v sousedství totiž vznikaly silné vazby, mezi příbuznými a sousedy existovala velice silná pouta, a ta mnohdy překonala i cestu přes oceán. (Levy 1992.)

Ženy měly mezi kvakery velmi vlivné postavení, jejich autorita v rámci komunity byla neobvykle vysoká ve srovnání s běžným postavením žen v té době. Duchovně byly mužům naroveň. Každý měsíc se pravidelně scházely a na těchto setkáních řešily různé důležité záležitosti týkající se komunity. Obdobné pravidelné schůze pořádali i muži a jejich pravomoci byly obecně vyšší, ale i tak měly ženy v mnoha věcech důležité slovo. (Hamm 2003: 26.) Především měly zodpovědnost za výchovu dětí a mladých dívek, v čemž zakladatel kvakerů George Fox spatřoval nesmírně důležitou roli. Právě ženy totiž vychovávaly novou generaci a učily ji všemu, co je pro komunitu důležité, a také všemu, co je spojené s náboženstvím (u kvakerů nepomáhaly s výchovou dětí a jejich náboženským vedením žádné instituce, jako tomu bylo například u puritánů). Proto měly ženy mezi kvakery větší úctu a nebyly považované za méněcenné oproti mužům. (Levy 1992: 78-79.)

Ženy se zodpovídaly předně jiným ženám, pak až svým manželům. Rovněž mladé dívky se zodpovídaly předně starším ženám, s čímž souvisí i jedna z hlavních záležitostí, které se na ženských

schůzích řešily, totiž schvalování sňatků. (Cunningham 1868: 110.) Dívka, společně se svým vyvoleným, musela oznámit svůj záměr se vdát nejprve jim na této schůzi. Pak zvláštní ženský výbor jistou dobu prověřoval jejich charaktery a povahu jejich vztahu, než si oba přišli vyslechnout rozhodnutí, které bylo ohledně jejich sňatku učiněno. I muži tak byli v tomto ohledu v podřízeném postavení vůči ženám, což by bylo kdekoli jinde v kolonizované Americe, a nejen tam, zcela nemyslitelné. (Levy 1992: 79.)

Manželství mělo být spiritualizováno. Nemělo vzniknout na základě tělesné přitažlivosti, ale na lásce a duchovní harmonii. Neboť jenom partneři milující se křesťanskou láskou mohli vytvořit zdravé láskyplné prostředí pro výchovu dětí. Proto nebyla mezi kvakery manželství dohodnutá rodiči či příbuznými, každý si mohl svého životního partnera zvolit sám. V praxi do toho rodiče a příbuzní samozřejmě měli co mluvit a ekonomické hledisko nebylo zcela přehlíženo, ale láska mezi partnery měla v konečném rozhodnutí důležité místo. Mezi dobou, kdy se partneři rozhodli požádat o svolení k sňatku, a okamžikem tohoto sňatku uplynula mnohdy velmi dlouhá doba, někdy i celý rok. Tato doba představovala jakousi zkoušku a měla zajistit, že jejich vztah není založen jen na tělesné přitažlivosti. Neboť během té doby spolu snoubenci nesměli mít žádný sexuální kontakt (jinde, i mezi puritány, se to často tolerovalo, jakmile spolu byli zasnoubení – viz výše). (Levy 1992)

Z ekonomického hlediska byly kvakerky na mužích obecně závislejší než například puritánky. S penězi manipulovaly jen málokdy, protože manželé často kupovali jídlo a šaty na trhu sami; nedávali na to peníze svým ženám, aby s nimi hospodařily dle vlastního uvážení, neboť v tomto ohledu se ženy netěšily přílišné důvěře. Obchodnice se mezi kvakerkami téměř nevyskytovaly. A ani vdovy většinou nebyly finančně nezávislé, v závěti byl obvykle uveden nějaký mužský dohlížitel, který se měl starat o rozvážné nakládání s majetkem, které vdova a její nezletilé děti zdědily. (Levy 1992: 196-199.)

Postavení kvakerek se tedy od postavení puritánek i jiných žen v severní Americe v mnohém významně lišilo. Stejně jako všechny ženy to byly především matky a manželky, ale této jejich roli byla přikládána nesmírná důležitost, díky níž se těšily úctě mužů. Jejich hlavním úkolem bylo udržet v domácnosti duchovní harmonii a vychovávat v ní děti tak, aby v sobě našly světlo, které každého kvakera mělo vést. Ekonomicky byly sice po celý život závislé na mužích, ale z duchovního hlediska měly v rámci rodiny i celé komunity významné postavení a při náboženských setkáních směly dokonce promlouvat, tedy vlastně kázat, stejně jako muži.

5. Zhodnocení použitých zdrojů

O dějinách Severní Ameriky existuje nepřehledné množství zdrojů, ale jen málokteré se zmiňují o ženách. V české literatuře se o nich dočteme pouze u Svatavy Rakové. Ve své knize *Dobrodruzi, puritáni a Indiáni: Angličané v Novém světě* nezkoumá pozici žen ani jejich vliv na vývoj raných kolonií nijak systematicky, jedná se spíše o jednotlivé kusé informace; alespoň je však zcela neopomíjí. V americké literatuře je pochopitelně zájem o toto téma mnohem větší, ani zde však neexistuje mnoho knih, které by se zabývaly ženami na půdě budoucích Spojených států obecně. Je to samozřejmě velmi široké téma a zhostila se ho pouze jedna autorka, Jane Kamensky, která do svého poměrně krátkého díla s názvem *The Colonial Mosaic* zahrnula nejen Evropany a jejich dcery, ale i černošky a indiánky.

Ostatní autoři se věnují úžeji zaměřeným tématům, ať už každodennímu životu běžné puritánské hospodyně (Laurel Thatcher Ulrich - *Good Wives*) nebo postavení žen v kvakerské komunitě (Barry Levy - *Quakers and the American Family*). A zdaleka nejvíce toho bylo napsáno o jednotlivých ženách, které se od těch ostatních něčím lišily, a tak dodnes přitahují nejvíce pozornosti. V sedmnáctém století se jedná především o Anne Hutchinsonovou, Mary Dyerovou, Anne Bradstreetovou a částečně také Mary Rowlandsonovou.

Asi nebude nijak překvapivé, že autory knih s takovými tématy jsou téměř výhradně ženy. A jsou to díla pocházející z dvacátého a dvacátého prvního století, kdy se do popředí zájmu dostala genderová studia, v jejichž rámci se stále systematictější a hlouběji zkoumá postavení žen v minulosti.

Pokud jde o primární zdroje, je situace obtížnější. O ženách se zmiňují například soudní zápisy, seznamy pasažérů na lodích, církevní záznamy či kázání. Ale většinou jsou to dokumenty, jejichž autory byli muži. Je velmi obtížné z nich vyčíst, co si ženy myslely, co cítily, jaká byla vůbec jejich skutečná situace, neboť pohled mužů a jejich interpretace mohly být silně zkreslené, ať už si to uvědomovali, nebo ne. Anne Hutchinsonová, ač velmi vzdělaná žena, nenapsala nic, z čeho bychom se o ní a jejích myšlenkách a názorech mohli něco dozvědět; ani žádné z jejích „kázání“ nebylo zapsáno. To, co hlásala a o čem přesvědčovala ostatní, je možné vyvodit především z pečlivého záznamu jejího soudního procesu. Z velké části se jednalo o bouřlivou teologickou disputaci, při níž se Anne, vlastně předem odsouzenou, snažili „nachytat“ při něčem, co by bylo možné nazvat herezí. Dále se o ní ve svém deníku zmiňuje také John Winthrop, jeden z těch, kteří tento proces vedli.

Od její přítelkyně, Mary Dyerové, máme k dispozici přesně dva dopisy, které napsala ve vězení svým soudcům. Nabádá je v nich, aby se zachránili před hněvem Božím a zrušili své hanebné zákony proti sluhům Božím, tedy kvakerům. Z těchto dopisů je cítit její odhodlání a pevnou víru. Také je z nich zřejmé, že byla poměrně dobře vzdělaná. Nic víc ovšem sama nenapsala. O jejím životě a především o její smrti podává zevrubné líčení George Bishop, jehož kniha s názvem *New England*

Judged by the Spirit of the Lord, popisující pronásledování kvakerů v Novém světě, byla poprvé vydána již v roce 1661. Ač je to historické dílo, rozhodně není psané příliš objektivně; autor se v něm na mnoha místech rozhořčeně obrací přímo k těm, kteří měli pronásledování jeho souvěrců na svědomí.

Zcela jedinečnými zdroji jsou literární práce Anne Bradstreetové a Mary Rowlandsonové. Je v nich totiž zachycen skutečný pohled těchto dvou žen na svět okolo nich, i když dvěma zcela odlišnými způsoby. Mary Rowlandsonová popsala ve svém vyprávění vše, co se jí během jejího zajetí u indiánů přihodilo, spolu se svými pocity, tedy s pocity ženy, která několik dní držela v náručí umírající dceru, která musela snášet hlad, nepohodlí a především dlouhé odloučení od všeho a všech, které znala, a která přes všechny útrapy neztrácela víru v Boha. Je ovšem docela možné, že její dílo bylo upraveno jejím manželem a jejím knězem, aby působilo co nejpobožněji. Zejména časté citace z Bible možná nepocházely z jejího pera.

Rovněž Anne Bradstreetová vpisuje do svých básní své pocity, strach, úzkost, radost i lásku, a věnuje se v nich důležitým událostem svého života, které ji k psaní inspirovaly. Dozvídáme se tak, jaké přesně události byly v té době pro ženu v jejím životě důležité, jaký k nim zaujímal postoj a jakou roli v tom podle jejího názoru hrál Bůh. Její básně se dodnes čtou a studují, z historického i z literárního hlediska. Pokud jde o literární hledisko, je otázka, zda je tomu tak kvůli kvalitám jejích básní, které nejsou až tak vysoké, nebo zkrátka kvůli tomu, že je to jediná spisovatelka 17. století na půdě Nového světa, a tak musí zastupovat ženské místo v učebnicích.

Ženy samy nám toho tedy o sobě příliš nezanechaly, neboť 17. století nebyla doba, která by přála jejich vzdělání, nebo která by jim dopřávala tolik volného času, kolik je ho k psaní třeba. Nebyla to ani doba, v níž by byla taková činnost pro ženy považována za vhodnou. Není tedy divu, že většinu toho, co se o nich dnes můžeme dozvědět, máme k dispozici pouze z mužů. Na druhou stranu se to v průběhu minulého a současného století snažily napravit jiné ženy, které se tomuto tématu systematicky věnovaly a věnují.

Závěr

Britské kolonie v Severní Americe se od konce 16. století postupně zalidňovaly, nejprve velmi zvolna, s postupem 17. století stále rychleji. Důvody, cíle a postavení Evropanek směřujících do jednotlivých kolonií se různily, stejně jako život, který tam na ně čekal.

V jižních koloniích, Virgínii a Marylandu, byly ženy v první polovině 17. století velkou vzácností, neboť mužů bylo několikanásobně víc. Častěji než vdané ženy tam směřovaly chudé mladé dívky, mnohdy v postavení služebných, které několikaletou prací splácely svou cestu. Jejich nadějí bylo, že se provdají a založí rodinu. Najít ženicha nebylo těžké, ale o to těžší bylo přežít, neboť nezvyklé podnebí, tvrdá práce a nedostatek jídla měly na svědomí život mnoha osadníků.

Situace v severněji položené Nové Anglii byla pro ženy mnohem příznivější. Od počátku se jednalo o rodinnou kolonii, kam směřovaly především mladé páry, někdy již s dětmi. Důvody k emigraci byly převážně náboženské a ekonomické. Puritáni doufali, že tak uniknou pronásledování a založí v Novém světě boží obec, v níž církve a stát splynou v jedno. Většinu obyvatelstva však tvořili „laikové“, kteří v Americe jednoduše hledali levnou půdu, pracovní uplatnění, zkrátka nový a lepší život. Pro Novoangličanky, ať už se jednalo o členky církve nebo nikoli, nebyl rozdíl oproti starému životu zdaleka tak dramatický jako pro jejich jižní sousedky. Díky podobnému podnebí nemusely procházet několika náročnými lety aklimatizace, a jejich hlavní životní náplní byla péče o domácnost, manžela a děti, stejně jako tomu bylo v jejich starém domově. Na druhou stranu nic nebylo úplně stejné, protože se konec konců jednalo o *Nový svět*.

Ve Starém světě by Mary Rowlandsonová nikdy nebyla unesena indiány a nenapsala by o tom příběh, který ji proslavil na obou kontinentech. Anne Bradstreetová by se nestala první spisovatelkou v Severní Americe, i když její témata lásky, strachu ze smrti a vděčnosti Bohu jsou nadčasová. Jaké by byly osudy Anne Hutchinsonové a Mary Dyerové, kdyby své myšlenky hlásaly v Anglii, a ne mezi ortodoxními puritány, to se můžeme jen dohadovat. Každopádně však učinily první kroky ke svobodě a náboženské toleranci, které měly pro budoucí generace nesmírný význam; právě proto, že byly první, a už tehdy následované mnoha dalšími.

Díky nim a jim podobným v Americe postupně vznikalo čím dál tím více míst, kde se prosadila náboženská tolerance. Jedním z prvních byl Rhode Island, kam se uchýlila Anne Hutchinsonová po svém vyhoštění z Massachusetts, a kde se její myšlenky záhy pevně uchytily. A o několik desítek let později se takovým místem stala Pensylvánie, za jejímž svobodným ovzduším přijížděli nejen kvakeři, ale také příslušníci mnoha jiných církví a nejrůznějších národností.

Kvakerky cestující do Pensylvánie byly v podobné situaci jako o něco dříve puritánky: jednalo se především o mladé manželky a matky, které přijely s celou rodinou, vyhnané ze starého domova náboženským útlakem a chudobou. Jejich postavení v rámci komunity se však velmi lišilo. Měly větší

autoritu a na svých pravidelných schůzích rozhodovaly o mnoha důležitých věcech včetně sňatků mezi členy komunity. Úctu a vliv si zasloužily tím, že v životě plnily nesmírně významný úkol: vychovávaly děti a vytvářely pro ně i pro své muže harmonický láskyplný domov, v němž bylo možné nalézt Boha. Ale takový byl vlastně úkol všech žen, na jihu i na severu, v Novém i ve Starém světě.

O ženách v počátcích kolonizace jsou k dispozici různé typy zdrojů. Veškerá sekundární literatura cíleně zaměřená na ženy pochází až z minulého a tohoto století, vznikla pod vlivem genderových studií a autorkami jsou ženy. Primární zdroje ze sedmnáctého století byly naopak psány téměř výhradně muži a promítá se do nich tehdejší dominantní postavení mužů a jejich pohled na společnost a na postavení žen. Dochovalo se ale i několik textů, které napsaly samy ženy, konkrétně dopisy, deníky, poezie a autobiografické vyprávění. Jedině v nich je možné spatřit svět očima žen, dozvědět se něco o jejich pocitech, názorech, úzkostech a nadějích, zkrátka o jejich světě.

Použitá literatura

Augur Helen. 1930. *An American Jezebel: The Life of Anne Hutchinson*. New York: Bretano's.

Bacon Margaret. 1969. *The Quiet Rebels. The Story of the Quakers in America*. New York, London: Basic Books, Inc., Publishers.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. 2006. Ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost. 15. vydání.

Bishop George. 1703. *New England Judged by the Spirit of the Lord*. London: Printed and sold by T. Sowle [cit. 17. 4. 2014]. Dostupné z: <https://archive.org/details/newenglandjudged00bishuoft>.

Bradstreet Anne. 1967. *The Works of Anne Bradstreet*. Edited by Jeannine Hensley. Foreword by Adrienne Rich. Cambridge: Harvard University Press.

Braithwaite William. 1955. *The Beginnings of Quakerism*. Cambridge: Cambridge University Press.

Cunningham John. 1868. *The Quakers from the Origin till the Present Time: An International History*. Edinburgh: John Menzies and co.

Derounian-Stodola Kathryn Zabelle. 1994. „The Indian Captivity Narratives of Mary Rowlandson And Olive Oatman: Case Studies in the Continuity, Evolution, And Exploitation of Literary Discourse.“ *Studies in the Literary Imagination* 27: str. 33-46.

Godbeer Richard. 2002. *Sexual Revolution in Early America*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Robinson William. 1659. Dopsis in: *The Friend; Or, Advocate of Truth*, 3 (1830): 171. New York: vydavatel M. T. C. Gould [cit. 27. 4. 2014]. Dostupné z <http://books.google.cz/books?id=VD8pAAAAYAAJ&pg=PA171&lpg=PA171&dq=%22hearken+now+to+your+sentence+of+death%22&source=bl&ots=ZOcB1YzzyT&sig=0nEmf0W9HX3XpOTLxT7QdTqEf6w&hl=cs&sa=X&ei=aEFdU4ehGMTY0QXrzoDgBg&ved=0CC0Q6AEwAA#v=onepage&q=%22hearken%20now%20to%20your%20sentence%20of%20death%22&f=false>.

Hamm Thomas. 2003. *The Quakers in America*. New York: Columbia University Press.

Heideking Jürgen, Christof Mauch. 2012. *Dějiny USA*. Praha: Grada Publishing, a.s.

Hensley Jeannine. 1967. „Foreword“ In: *The Works of Anne Bradstreet*.

Humphrey Grace. 1919. *Women in American History*. Indianapolis: The Bobbs-Merrill Company Publishers.

Levy Barry S. 1992. *Quakers and the American Family: British Settlement in the Delaware Valley*. North Carolina: Oxford University Press.

Kamensky Jane. 1995. *The Colonial Mosaic: American Women 1600-1760* (Young Oxford History of Women in the United States). New York: Oxford University Press.

Miller Perry. 1956. *The American Puritans. Their Prose and Poetry*. New York: Anchor Books.

Mott Franc. 1960. *Golden Multitudes: The Story of Best Sellers in the United States*. New York: Macmillan.

Opatrný Josef, Svatava Raková. 2003. *Stručná historie států – USA*. Praha: Libri.

Powell Andrew Thomas. 2011. *Grenville and the Lost Colony of Roanoke*. Leicester: Troubador Publishing.

Plimpton Ruth. 1994. *Mary Dyer. Biography of a Rebel Quaker*. Boston: Branden Publishing Company [cit. 20. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.ebookdb.org/item/37190/>.

Raková Svatava. 1998. *Dobrodruzi, puritáni a Indiáni: Angličané v Novém světě*. Praha: Libri.

Rich Adrienne. 1967. „Foreword“ In: *The Works of Anne Bradstreet*.

Rogers Horatio. 1896. *Mary Dyer of Rhode Island, The Quaker Martyr That Was Hanged On Boston Common, June 1, 1660*. Massachusetts: Norwood Press, J.S Cushing a Co., Berwick and Smith [cit. 15. 4. 2014]. Dostupné z <http://kobek.com/marydyer.pdf>.

Rowlandson Mary. 1682. *A True History of the Captivity and Restoration of Mrs. Mary Rowlandson*. London [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné z <http://www.gutenberg.org/files/851/851-h/851-h.htm>.

Sage Lorna. 1999. *The Cambridge Guide to Women's Writing in English*. New York: Cambridge University Press.

Showalter Elaine. 2009. *A Jury of Her Peers. Celebrating American Women Writers from Anne Bradstreet to Annie Proulx*. New York: Random House.

Ulrich Laurel Thatcher. 1991. *Good Wives. Image and Reality in the Lives of Women in Northern New England 1650-1750*. New York: Random House.

Winthrop John. 1630-1649. *The Journal of John Winthrop*. [Cit. 17. 4. 2014]. Dostupné z <http://books.google.cz/books?id=mHNorpMOvWkC&pg=PA253&lpg=PA253&dq=winthrop+john+%22the+wife+of+one+william%22&source=bl&ots=rOQXpnM6L5&sig=oWzx1mX7V8FCzc02IX-za14S3zg&hl=cs&sa=X&ei=gRtdU8-8AoTTtQbEgoCQBA&ved=0CDcQ6AEwAQ#v=onepage&q=winthrop%20john%20%22the%20wife%20of%20one%20william%22&f=false>.